

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πέμπτο πενταμελές τμήμα)
της 3ης Μαΐου 2007*

Στην υπόθεση T-357/02,

Freistaat Sachsen, εκπροσωπούμενο από τον T. Lübbig, δικηγόρο,

προσφεύγον,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους
V. Kreuschitz και J. Flett,

καθής,

με αντικείμενο την ακύρωση του άρθρου 2, δεύτερο εδάφιο, και των άρθρων 3 και 4 της αποφάσεως 2003/226/ΕΚ της Επιτροπής, της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων που προτίθεται να εφαρμόσει η Γερμανία — «Κατευθυντήριες γραμμές υπέρ των ΜΜΕ — Βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων στην Σαξονία» — Υποπρογράμματα 1 (προπαίδευση), 4 (συμμετοχές σε εμπορικές εκθέσεις), 5 (συνεργασία) και 7 (προώθηση σχεδιασμού προϊόντων) (ΕΕ 2003, L 91, σ. 13),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ
ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (πέμπτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Βηλαρά, πρόεδρο, E. Martins Ribeiro, F. Dehousse, D. Šnáby και K. Jürimäe, δικαστές,

γραμματέας: C. Kristensen, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 21ης Μαρτίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Νομικό πλαίσιο

- ¹ Το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ ορίζει τα εξής:

«Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα Συνθήκη ορίζει άλλως.»

2 Το άρθρο 87, παράγραφος 3, ΕΚ προβλέπει τα ακόλουθα:

«Δύνανται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά:

α) οι ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής αναπτύξεως περιοχών, στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση·

[...]

γ) οι ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον·

[...]»

3 Η ανακοίνωση της Επιτροπής της 2ας Ιουλίου 1992, σχετικά με τη διαδικασία ταχείας έγκρισης των συστημάτων ενισχύσεων προς τις ΜΜΕ και των τροποποιήσεων των υφιστάμενων συστημάτων ενισχύσεων (ΕΕ C 213, σ. 10, στο εξής: ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως), ορίζει τα εξής:

«[...]

Η Επιτροπή δεν θα προβάλλει, καταρχήν, αντιρρήσεις έναντι των νέων συστημάτων ενισχύσεων ή των τροποποιήσεων των υφιστάμενων συστημάτων ενισχύσεων που κοινοποιούνται σύμφωνα με το άρθρο [88], παράγραφος 3, [ΕΚ] και εφόσον πληρούνται τα ακόλουθα κριτήρια:

- 1) νέα συστήματα ενισχύσεων με εξαίρεση τους βιομηχανικούς τομείς για τους οποίους υφίστανται ειδικοί κανόνες της Κοινότητας καθώς και τις ενισχύσεις στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας, των μεταφορών και του άνθρακα.

Τα συστήματα ενισχύσεων πρέπει να αφορούν μόνο μικρομεσαίες επιχειρήσεις [...].

Τα συστήματα ενισχύσεων πρέπει επίσης να πληρούν μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

[...]

Οιαδήποτε εξαγωγική ενίσχυση στα πλαίσια των ενδοκοινοτικών συναλλαγών ή λειτουργική ενίσχυση αποκλείεται από τη διαδικασία αυτή·

- 2) τροποποιήσεις υφιστάμενων συστημάτων ενισχύσεων τα οποία ενέκρινε προηγουμένως η Επιτροπή εκτός από τις ειδικές περιπτώσεις όπου η έγκριση υπόκειται σε αυστηρούς περιορισμούς όσον αφορά τη διάρκεια του προϋπολογισμού ή/και τις λεπτομέρειες που έχουν κοινοποιηθεί.

Η τροποποίηση μπορεί να συνίσταται σε:

- παράταση της ισχύος χωρίς αύξηση των διατιθέμενων κονδυλίων (προϋπολογισμού),

- αύξηση των διατιθέμενων κονδυλίων μέχρι 20% επί των αρχικών, χωρίς όμως παράταση της ισχύος,

- παράταση της ισχύος με αύξηση των διατιθέμενων κονδυλίων μέχρι 20 % επί των αρχικών,

- θέσπιση αυστηρότερων κριτηρίων εφαρμογής.

[...]

Οι αποφάσεις της Επιτροπής σχετικά με τις υποβαλλόμενες κοινοποιήσεις λαμβάνονται μέσα σε 20 εργάσιμες ημέρες.»

- 4 Οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα (ΕΕ 1998, C 74, σ. 9, που τροποποιήθηκαν όπως δημοσιεύονται στην ΕΕ 2000, C 258, σ. 5, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα) προβλέπουν, στο σημείο 2 που επιγράφεται «Πεδίο εφαρμογής», ότι η Επιτροπή τις εφαρμόζει στις περιφερειακές ενισχύσεις που χορηγούνται σε όλους τους τομείς δραστηριότητας, με εξαίρεση την παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων του παραρτήματος II της Συνθήκης, την αλιεία και τη βιομηχανία του άνθρακα.

- 5 Όσον αφορά τις λειτουργικές ενισχύσεις, οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα ορίζουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«4.15. Οι περιφερειακές ενισχύσεις που προορίζονται για τη μείωση των τρεχουσών δαπανών μιας επιχείρησης (λειτουργικές ενισχύσεις) καταρχήν απαγορεύονται. Κατ' εξαίρεση όμως, οι ενισχύσεις του τύπου αυτού μπορούν να χορηγούνται στις

περιοχές που δικαιούνται την παρέκκλιση του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχεία α', [ΕΚ] υπό τον όρο ότι δικαιολογούνται από τη συμβολή τους στην περιφερειακή ανάπτυξη και τον χαρακτήρα τους, ενώ το ύψος τους πρέπει να είναι ανάλογο προς τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν. Τα κράτη μέλη οφείλουν να παράσχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν την ύπαρξη και τη σημασία των προβλημάτων αυτών. Οι λειτουργικές ενισχύσεις πρέπει να χορηγούνται για περιορισμένο χρονικό διάστημα και να μειώνονται προοδευτικά.

[...]

4.17. Αποκλείονται οι λειτουργικές ενισχύσεις που χορηγούνται για την προώθηση των εξαγωγών μεταξύ των κρατών μελών.»

- 6 Ο κανονισμός (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88] της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1, στο εξής: κανονισμός περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων), καθορίζει τις διαδικασίες που εφαρμόζονται στην εκ μέρους της Επιτροπής άσκηση της εξουσίας που της απονέμει το άρθρο 88 ΕΚ να αποφαινεται επί του συμβατού των κρατικών ενισχύσεων με την κοινή αγορά.
- 7 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, το οποίο αφορά την κοινοποίηση νέας ενισχύσεως, ορίζει τα εξής:

«Στην κοινοποίηση, το οικείο κράτος μέλος παρέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες που θα επιτρέψουν στην Επιτροπή να λάβει απόφαση σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 7 (εφεξής αποκαλούμενη “πλήρης κοινοποίηση”).»

- 8 Το άρθρο 4 του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων προβλέπει ότι η Επιτροπή προβαίνει στον έλεγχο των κοινοποιήσεων νέας ενισχύσεως μόλις τις παραλαμβάνει και λαμβάνει, μετά από προκαταρκτική εξέταση, είτε απόφαση διαπιστώνουσα ότι το κοινοποιηθέν μέτρο δεν αποτελεί ενίσχυση (άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων), είτε απόφαση διαπιστώνουσα ότι το κοινοποιηθέν μέτρο δεν δημιουργεί αμφιβολίες κατά πόσον συμβιβάζεται με την κοινή αγορά (άρθρο 4, παράγραφος 3, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων), είτε απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως του κοινοποιηθέντος μέτρου (άρθρο 4, παράγραφος 4, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων). Οι αποφάσεις αυτές «λαμβάνονται εντός δύο μηνών [από] [...] την επομένη της ημέρας παραλαβής της πλήρους κοινοποίησης. Η κοινοποίηση θεωρείται πλήρης εάν, εντός δύο μηνών από την παραλαβή της ή από την παραλαβή οποιασδήποτε πρόσθετης πληροφορίας που ζητήθηκε, η Επιτροπή δεν ζητήσει περαιτέρω πληροφορίες [...]» (άρθρο 4, παράγραφος 5, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων).
- 9 Το άρθρο 4, παράγραφος 6, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων ορίζει τα ακόλουθα:

«Εάν η Επιτροπή δεν έχει λάβει απόφαση σύμφωνα με τις παραγράφους 2, 3 ή 4 [του άρθρου 4 του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων] εντός της προθεσμίας που αναφέρεται στην παράγραφο 5 [του άρθρου 4 του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων], η ενίσχυση θεωρείται ότι έχει εγκριθεί από την Επιτροπή. Το οικείο κράτος μέλος μπορεί κατόπιν τούτου να θέσει σε εφαρμογή τα εν λόγω μέτρα αφού ειδοποιήσει προηγουμένως σχετικά την Επιτροπή, εκτός εάν η τελευταία λάβει απόφαση σύμφωνα με το παρόν άρθρο εντός προθεσμίας 15 εργάσιμων ημερών από την παραλαβή της ειδοποίησης.»

- 10 Το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων ορίζει τα εξής:

«Η κοινοποίηση θεωρείται ότι έχει αποσυρθεί εάν είτε οι ζητούμενες πληροφορίες δεν παρασχεθούν εντός της ταχθείσας προθεσμίας, εκτός εάν η τελευταία έχει παραταθεί πριν από τη λήξη της, με τη συγκατάθεση τόσο της Επιτροπής όσο και του οικείου κράτους μέλους, είτε το οικείο κράτος μέλος υποβάλει στην Επιτροπή

δήλωση δεόντως αιτιολογημένη, πριν από τη λήξη της ταχθείσας προθεσμίας, στην οποία αναφέρει ότι, κατά την εκτίμησή του, η κοινοποίηση είναι πλήρης, δεδομένου ότι οι ζητηθείσες συμπληρωματικές πληροφορίες δεν είναι διαθέσιμες ή έχουν ήδη δοθεί. Στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία που αναφέρεται στο άρθρο 4, παράγραφος 5, αρχίζει την επομένη ημέρα της παραλαβής της δήλωσης [...].»

- 11 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού (ΕΚ) 994/98 του Συμβουλίου, της 7ης Μαΐου 1998, για την εφαρμογή των άρθρων [87] και [88] της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων (ΕΕ L 142, σ. 1, στο εξής: κανονισμός εξουσιοδοτήσεως), απονέμει στην Επιτροπή την εξουσία να δηλώνει, σύμφωνα με το άρθρο 87 ΕΚ, ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, οι ενισχύσεις προς τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις συμβιβάζονται με την κοινή αγορά και δεν υπόκεινται στην υποχρέωση κοινοποίησης την οποία προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ.
- 12 Ο κανονισμός (ΕΚ) 70/2001 της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2001, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΕΕ L 10, σ. 33, στο εξής: κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ), καθορίζει τα κριτήρια στα οποία πρέπει να ανταποκρίνονται οι μεμονωμένες ενισχύσεις και τα καθεστώτα ενισχύσεων υπέρ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων ώστε να συμβιβάζονται με την κοινή αγορά, υπό την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 3, ΕΚ, και εξαιρεί τις επιχειρήσεις που πληρούν τα κριτήρια αυτά από την υποχρέωση κοινοποίησης που προβλέπεται στο άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ.
- 13 Ωστόσο, στην αιτιολογική σκέψη 4 του εν λόγω κανονισμού αναφέρονται τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός δεν θίγει την ευχέρεια των κρατών μελών να κοινοποιούν τις κρατικές ενισχύσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Η Επιτροπή αξιολογεί τις κοινοποιήσεις αυτές με γνώμονα, ιδίως, τα κριτήρια που καθορίζονται στον παρόντα κανονισμό. Οι κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις πρέπει να καταργηθούν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος κανονισμού, δεδομένου ότι το περιεχόμενό τους αντικαθίσταται από τον παρόντα κανονισμό.»

Ιστορικό της διαφοράς

1. Η διοικητική διαδικασία

- 14 Στο πλαίσιο του προγράμματος του Υπουργείου Οικονομίας και Εργασίας του Freistaat Sachsen υπέρ των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων για τη βελτίωση των επιδόσεων των επιχειρήσεων (στο εξής: πρόγραμμα), που εγκρίθηκε για πρώτη φορά το 1992, το Freistaat Sachsen χορηγεί, κατόπιν αιτήσεως, στα μέλη των ελευθέρων επαγγελματιών καθώς και στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις βιομηχανικού ή εμπορικού χαρακτήρα που έχουν την έδρα τους ή κάποια εγκατάστασή τους επί του εδάφους του μη επιστρεπτές επιδοτήσεις σε σχέδια που ευνοούν την ανάπτυξη της οικονομίας. Το πρόγραμμα κοινοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Επιτροπή, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ), με έγγραφο της μόνιμης αντιπροσωπείας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας της 3ης Ιουλίου 1992. Το πρόγραμμα αυτό εγκρίθηκε με έγγραφο της Επιτροπής της 30ής Σεπτεμβρίου 1992.
- 15 Η ισχύς του προγράμματος παρατάθηκε επανειλημμένως, σε κάθε δε παράταση υπήρξε τροποποίηση και ενημέρωση του προγράμματος. Οι επενεχθείσες τροποποιήσεις κοινοποιήθηκαν, κατά τη λήξη κάθε περιόδου ισχύος, σύμφωνα με την ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως. Έτσι, οι διαδοχικές τροποποιήσεις της 26ης Φεβρουαρίου 1996 και της 6ης Οκτωβρίου 1998 εγκρίθηκαν από την Επιτροπή με έγγραφα, αντιστοίχως, της 3ης Απριλίου 1996 και της 12ης Νοεμβρίου 1998. Η ισχύς του μέτρου ενισχύσεως που κοινοποιήθηκε στις 6 Οκτωβρίου 1998 και εγκρίθηκε στις 12 Νοεμβρίου 1998 έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2000 (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του Freistaat Sachsen της 8ης Απριλίου 1999, αριθ. 14, σ. 289).
- 16 Με έγγραφο της 29ης Δεκεμβρίου 2000, το οποίο περιήλθε στην Επιτροπή στις 3 Ιανουαρίου 2001, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κοινοποίησε, δυνάμει του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, έξι υποπρογράμματα που εντάσσονταν στο πλαίσιο νέας διατυπώσεως του προγράμματος. Σκοπός της κοινοποίησεως ήταν

να ληφθεί νέα παράταση της διάρκειας της ισχύος του προγράμματος για την πενταετία από 1ης Ιανουαρίου 2001 έως 31 Δεκεμβρίου 2005. Όπως και οι προηγούμενες κοινοποιήσεις, η κοινοποίηση έγινε μέσω του υποδείγματος που προβλέπει η Επιτροπή για την ταχεία διαδικασία.

- 17 Στις 12 Ιανουαρίου 2001, η Επιτροπή εξέδωσε τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, ο οποίος είχε συζητηθεί, κατά το στάδιο της επεξεργασίας του σχεδίου, από τη συμβουλευτική επιτροπή για τις κρατικές ενισχύσεις, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών και συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 7 του κανονισμού εξουσιοδοτήσεως. Σύμφωνα με το οικείο άρθρο 10, ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ άρχισε να ισχύει την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή του στην Επίσημη Εφημερίδα, ήτοι στις 2 Φεβρουαρίου 2001, δηλαδή δύο ημέρες μετά τη λήξη της προθεσμίας των είκοσι εργασίμων ημερών που προβλέπει η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως.
- 18 Με έγγραφο της 5ης Φεβρουαρίου 2001, η Επιτροπή ανέφερε ότι δεν ήταν σε θέση να εγκρίνει το καθεστώς ενισχύσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως. Η Επιτροπή ζήτησε από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να της αναφέρει «αν οι υποβοηθούμενες δραστηριότητες “soft aid” [ήταν] συμβατές με τον [κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ], δηλαδή αν ο όγκος της ενισχύσεως που [προβλεπόταν] στην επίμαχη κοινοποίηση [μπορούσε] να μειωθεί στο επίπεδο του προβλεπομένου από τον κανονισμό περί εξαιρέσεως [...]» και διευκρίνισε ότι, « [σ]την περίπτωση που αυτό δεν [ήταν] δυνατόν, απαιτεί[το] συγκεκριμένη αιτιολογία (αναγκαίο της ενισχύσεως και συμβατό από οικονομικής απόψεως)».
- 19 Με έγγραφο της 12ης Μαρτίου 2001, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας διατύπωσε παρατηρήσεις με τις οποίες εξέθεσε την ανάλυση η οποία, κατά τη γνώμη της, δικαιολογούσε την έγκριση του καθεστώτος ενισχύσεων. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας απευθύνθηκε εκ νέου στην Επιτροπή με έγγραφο της 13ης Μαρτίου 2001.
- 20 Με έγγραφο της 1ης Ιουνίου 2001, ο Υπουργός Οικονομίας και Εργασίας του Freistaat Sachsen μετέσχε στη διαδικασία διαβιβάζοντας στην Επιτροπή παρατηρήσεις υπέρ των επιχειρημάτων τα οποία είχε προβάλει η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στο πλαίσιο της διαδικασίας κοινοποίησεως.

- 21 Στις 14 Ιουνίου 2001, πραγματοποιήθηκε στο Βερολίνο συνάντηση μεταξύ εκπροσώπων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Επιτροπής.
- 22 Με ανακοίνωση της 2ας Αυγούστου 2001, βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ενημέρωσε την Επιτροπή σχετικά με την απόφασή της να εφαρμόσει τα έξι υποπρογράμματα που αποτελούσαν το κοινοποιηθέν καθεστώς ενισχύσεων, έως τις 31 Δεκεμβρίου 2008 ή έως την ημερομηνία της απόφασεως περί εγκρίσεως του σχεδίου ενισχύσεων όπως αυτό κοινοποιήθηκε, μέχρι των ορίων που συμβιβάζονταν με τις διατάξεις του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ.
- 23 Στις 5 Σεπτεμβρίου 2001, η Επιτροπή απηύθυνε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας νέα αίτηση παροχής πληροφοριών, ερωτώντας την αν ενέμενε στην αρχική κοινοποίηση. Με έγγραφο της 9ης Οκτωβρίου 2001, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας απάντησε καταφατικά στην ερώτηση αυτή.
- 24 Με έγγραφο της 16ης Νοεμβρίου 2001, η Επιτροπή πληροφόρησε την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ότι το μέτρο «εμπορικές μονάδες», που αποτελούσε αντικείμενο της χωριστής διαδικασίας CP 92/01 — Γερμανία, είχε υπαχθεί στη διαδικασία (C 89/01) που αφορούσε το επίμαχο καθεστώς ενισχύσεων, ως συστατικό στοιχείο του τετάρτου υποπρογράμματος με τίτλο «συνεργασία».
- 25 Με έγγραφο της 11ης Δεκεμβρίου 2001, η Επιτροπή κοινοποίησε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας την απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ (στο εξής: απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως) όσον αφορά τα προγράμματα «προπαίδευση», «συμμετοχές σε εμπορικές εκθέσεις», «συνεργασία» και «προώθηση σχεδιασμού προϊόντων» (στο εξής: επίδικο καθεστώς ενισχύσεων). Αντιθέτως, η Επιτροπή δεν προέβαλε αντιρρήσεις όσον αφορά τα υποπρογράμματα «παροχή συμβουλών σχετικά με τις εξωκοινοτικές οικονομικές συναλλαγές» και «περιβαλλοντική διαχείριση».

- 26 Με την απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, η Επιτροπή υπενθύμισε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας το ανασταλτικό αποτέλεσμα του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ και τόνισε ότι οι μεμονωμένες ενισχύσεις που πληρούν όλες τις προϋποθέσεις του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ συμβιβάζονται με την κοινή αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού.
- 27 Με έγγραφο της 21ης Ιανουαρίου 2002, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας εξέφρασε την άποψή της σχετικά με την κίνηση της διαδικασίας. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκαν άλλες δύο συσκέψεις μεταξύ εκπροσώπων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Επιτροπής, στις 19 Φεβρουαρίου 2002 στις Βρυξέλλες και στις 10 Ιουνίου 2002 στο Βερολίνο.
- 28 Στις 7 Φεβρουαρίου 2002, η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα (ΕΕ C 34, σ. 2). Η Επιτροπή κάλεσε τα ενδιαφερόμενα μέρη να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους επί του επιδικίου καθεστώτος ενισχύσεων. Δεν έλαβε καμία παρατήρηση.

2. Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 29 Στις 24 Σεπτεμβρίου 2002, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2003/226/ΕΚ σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων που προτίθεται να εφαρμόσει η Γερμανία — «Κατευθυντήριες γραμμές υπέρ των ΜΜΕ — Βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων στην Σαξονία» — Υποπρογράμματα 1 (προπαίδευση), 4 (συμμετοχές σε εμπορικές εκθέσεις), 5 (συνεργασία) και 7 (προώθηση σχεδιασμού προϊόντων) (ΕΕ 2003, L 91, σ. 13, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

30 Οι ουσιαστικές διατάξεις της προσβαλλομένης αποφάσεως έχουν ως εξής:

«Άρθρο 1

Τα τέσσερα υποπρογράμματα “προπαίδευση”, “συμμετοχές σε εμπορικές εκθέσεις”, “συνεργασία” και “προώθηση σχεδιασμού προϊόντων” των κατευθυντήριων γραμμών υπέρ των ΜΜΕ - Βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων [...] συνιστούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, [...] ΕΚ.

Άρθρο 2

Τα τέσσερα υποπρογράμματα που αναφέρονται στο άρθρο 1 κρίνονται ως συμβιβάσιμα με την κοινή αγορά σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ', [...] ΕΚ, στο βαθμό που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής και δεν υπερβαίνουν την ένταση ενίσχυσης του κανονισμού [...] 70/2001.

Τα τέσσερα υποπρογράμματα είναι ασυμβίβαστα με την κοινή αγορά στο βαθμό που προβλέπουν τη χορήγηση ενισχύσεων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής και υπερβαίνουν την ένταση ενίσχυσης του κανονισμού [...] 70/2001.

Άρθρο 3

Το υποπρόγραμμα “συνεργασία” που αναφέρεται στο άρθρο 1 είναι ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά στο βαθμό που προβλέπει τη χορήγηση λειτουργικών ενισχύσεων.

Άρθρο 4

Η Γερμανία μπορεί να δρομολογήσει τα τέσσερα υποπρογράμματα που αναφέρονται στο άρθρο 1 μόνον εφόσον τα εναρμονίσει με την παρούσα απόφαση.

Άρθρο 5

Οι γερμανικές αρχές υποχρεούνται να ενημερώσουν την Επιτροπή εντός δύο μηνών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, σχετικά με τα μέτρα που θα έχουν λάβει για να συμμορφωθούν με αυτή.

Άρθρο 6

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.»

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 31 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 4 Δεκεμβρίου 2002, το προσφεύγον άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.
- 32 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (πέμπτο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε, αφενός, να λάβει μέτρα οργάνωσης της διαδικασίας καλώντας τους διαδίκους να απαντήσουν γραπτώς σε ερωτήσεις και να προσκομίσουν έγγραφα και, αφετέρου, να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Οι διάδικοι συμμορφώθηκαν προς το αίτημα του Πρωτοδικείου εντός της ταχθείσας προθεσμίας.

33 Οι διάδικοι ανέπτυξαν προφορικά τις θέσεις τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 21ης Μαρτίου 2006.

34 Το προσφεύγον ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να ακυρώσει το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, και τα άρθρα 3 και 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως·
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

35 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·
- να καταδικάσει το προσφεύγον στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

36 Το προσφεύγον επικαλείται πέντε λόγους ακυρώσεως προς στήριξη της προσφυγής του. Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως αντλείται από το τυπικώς παράνομο της προσβαλλομένης αποφάσεως που οφείλεται στη μη εφαρμογή, εκ μέρους της Επιτροπής, της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως στο επίδικο καθεστώς ενισχύσεων. Ο

δεύτερος λόγος αντλείται από το ουσιαστικώς παράνομο της προσβαλλομένης αποφάσεως λόγω του ότι ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω. Ο τρίτος λόγος ακυρώσεως συνίσταται στο ότι το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων μπορούσε να εγκριθεί δυνάμει του κοινοτικού πλαισίου για τις κρατικές ενισχύσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΕΕ 1996, C 213, σ. 4, στο εξής: κοινοτικό πλαίσιο ΜΜΕ του 1996). Ο τέταρτος λόγος αντλείται από το ότι η Επιτροπή δεν άσκησε την εξουσία εκτιμήσεώς της κατά την εξέταση του επιδίκου καθεστώτος ενισχύσεων, καθώς και από τη συνακόλουθη μη τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Ο πέμπτος λόγος ακυρώσεως αντλείται από το ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων νόθευε πραγματικά ή δυνητικά τον ανταγωνισμό, καθώς και από τη συνακόλουθη μη τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

1. Επί του λόγου ακυρώσεως που αντλείται από το τυπικώς παράνομο της προσβαλλομένης αποφάσεως που οφείλεται στη μη εφαρμογή, εκ μέρους της Επιτροπής, της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 37 Το προσφεύγον υποστηρίζει, πρώτον, ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κοινοποίησε το καθεστώς ενισχύσεων σύμφωνα με την ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως και ότι η Επιτροπή, αντί να συμμορφωθεί προς την υποχρέωση που υπείχε να λάβει απόφαση εντός 20 εργασίμων ημερών, ανέμεινε την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ για να αποφανθεί.
- 38 Απαντώντας στο επιχείρημα της Επιτροπής ότι η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως, που χρονολογείται από το 1992, δεν είναι δεσμευτική, εφόσον δεν εκδόθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, το προσφεύγον υποστηρίζει ότι ο εν λόγω κανονισμός τέθηκε σε ισχύ επτά έτη μετά την έκδοση της προμνησθείσας ανακοινώσεως και ότι η τελευταία δεν μπορεί, συνεπώς, να εκτιμάται υπό το φως του κανονισμού αυτού.

Εξάλλου, καίτοι ο κανονισμός περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων είναι μεταγενέστερος της ανακοινώσεως περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως και δεν περιέχει καμία σχετική με την τελευταία αυτή διαδικασία διάταξη, η Επιτροπή παραπέμπει τακτικά στη διαδικασία αυτή στο πλαίσιο της μετά την έναρξη της ισχύος του εν λόγω κανονισμού πρακτικής της.

- 39 Δεύτερον, το προσφεύγον αμφισβητεί το συμπέρασμα της Επιτροπής, που εκτίθεται στην προσβαλλόμενη απόφαση και σύμφωνα με το οποίο η διαδικασία ταχείας εγκρίσεως δεν είχε εφαρμογή εφόσον το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων δεν ήταν «υφιστάμενο καθεστώς». Το σημείο 2 της ανακοινώσεως περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι η διαδικασία αυτή έχει εφαρμογή σε περίπτωση τροποποιήσεως υφισταμένων καθεστώτων που έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή, αν η τροποποίηση αφορά «αύξηση των διατιθεμένων κονδυλίων μέχρι 20 % επί των αρχικών, χωρίς όμως παράταση της ισχύος» ή αν συνεπάγεται «θέσπιση αυστηρότερων κριτηρίων εφαρμογής».
- 40 Όμως, όχι μόνον οι προϋποθέσεις εφαρμογής του επίδικου καθεστώτος ενισχύσεων κατέστησαν αυστηρότερες σε σχέση προς τα προγενέστερα μέτρα, αλλά η Επιτροπή είχε ήδη εγκρίνει το πρόγραμμα δύο φορές. Κατά το προσφεύγον, μια ελαφρά τροποποίηση του περιεχομένου του καθεστώτος ενισχύσεων, η οποία βαίνει πέραν της απλής παρατάσεως της ισχύος ή της αυξήσεως των κονδυλίων του προϋπολογισμού, δεν εμποδίζει, από μόνη της, την προσφυγή στη διαδικασία ταχείας εγκρίσεως, όπως άλλωστε είχε δεχθεί μέχρι τότε η Επιτροπή, επιτρέποντας, στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, το 1996 και το 1998, τα προγράμματα περί παρατάσεως του προγράμματος που είχε αρχικά κοινοποιηθεί το 1992. Το γεγονός αυτό και μόνον θα έπρεπε να έχει εμποδίσει την Επιτροπή να αρνηθεί να κάνει χρήση της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως, δυνάμει της αρχής σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται να υιοθετεί κανείς αντιφατική συμπεριφορά επί ζημιά τρίτου.
- 41 Τρίτον, το προσφεύγον υποστηρίζει ότι, έστω και αν το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων έπρεπε να θεωρηθεί ως νέο καθεστώς, η Επιτροπή όφειλε να το εξετάσει και να αποφανθεί κατ' εφαρμογήν της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως εντός 20 ημερών, εφόσον η προθεσμία αυτή ισχύει τόσο για τα υφιστάμενα

καθεστώςτα όσο και για τα νέα μέτρα. Το προσφεύγον θεωρεί, εξάλλου, αντίθετα προς την Επιτροπή, ότι το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων δεν περιέχει καμία ενίσχυση στις εξαγωγές.

- 42 Τέταρτον, το προσφεύγον υποστηρίζει ότι, ακόμα και αν το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων περιελάμβανε ενισχύσεις στις εξαγωγές, η Επιτροπή μπορούσε να εξετάσει αυτή την πτυχή του καθεστώτος εκτός του πλαισίου της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως, ενώ το υπόλοιπο καθεστώς, που εθεωρείτο εκ πρώτης όψεως συμβιβάσιμο με την κοινή αγορά, έπρεπε να εξεταστεί και να εγκριθεί σύμφωνα με την εν λόγω διαδικασία.
- 43 Η Επιτροπή υποστηρίζει, καταρχάς, ότι η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως δεν απονέμει κανένα δικαίωμα ως προς το ότι θα εκδώσει την απόφασή της εντός προθεσμίας 20 εργασίμων ημερών. Η προθεσμία αυτή ισχύει μόνο για τις ευνοϊκές αποφάσεις για ορισμένες απλές περιπτώσεις που πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις.
- 44 Περαιτέρω, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η τήρηση της ανακοινώσεως περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής, δεδομένου ότι η ανακοίνωση αυτή εκδόθηκε πριν από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, με τον οποίο ρυθμίστηκε οριστικώς το θέμα των εφαρμοστέων προθεσμιών. Το αντικείμενο της αιτήσεως εξετάσεως με την ταχεία διαδικασία καταργήθηκε με τον κανονισμό περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, καθόσον το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού θεσπίζει έναν κανόνα όσον αφορά τις προθεσμίες και δεν προβλέπει τη διατήρηση της διαδικασίας αυτής. Όμως, δυνάμει της αρχής σύμφωνα με την οποία ο μεταγενέστερος, ισοδύναμης ή ανώτερης ισχύος, κανόνας ακυρώνει ή καταργεί τις προγενέστερες αντίθετες διατάξεις που ρυθμίζουν τα ίδια πραγματικά στοιχεία και έχουν τον ίδιο σκοπό, η διαδικασία ταχείας εγκρίσεως κατέστη «απαρχαιωμένη» και δεν μπορεί, συνεπώς, να είναι δεσμευτική. Έστω και αν η Επιτροπή εξακολουθεί να τηρεί, *de facto*, κατευθυντήριες γραμμές ή άλλες ανακοινώσεις που δεν ισχύουν πλέον ή έχουν καταστεί «απαρχαιωμένες», δεν μπορεί να δεσμεύεται από αυτές.

- 45 Τέλος, η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος σύμφωνα με τα οποία το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων πληροί τις προϋποθέσεις της ανακοίνωσης περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως ώστε να μπορεί να τύχει εγκρίσεως σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 46 Η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως προβλέπει, αντιστοίχως στο δεύτερο και στο τελευταίο εδάφιο, ότι η Επιτροπή δεν θα προβάλλει, καταρχήν, αντιρρήσεις έναντι των νέων καθεστώτων ενισχύσεων ή των τροποποιήσεων των υφισταμένων καθεστώτων που κοινοποιούνται σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ εφόσον αυτά πληρούν ορισμένα κριτήρια που καθορίζει η εν λόγω ανακοίνωση και ότι θα λαμβάνει απόφαση επί των κοινοποιήσεων εντός 20 εργασίμων ημερών.
- 47 Στην αιτιολογική σκέψη 54 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει ότι, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων δεν έπρεπε να εκτιμηθεί με τη διαδικασία ταχείας εγκρίσεως, δεδομένου ότι οι εφαρμοστές διαδικαστικές διατάξεις ήταν, εν προκειμένω, οι διατάξεις του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων.
- 48 Πρέπει να παρατηρηθεί, καταρχάς, ότι η Επιτροπή, αναφέροντας ότι εφαρμοστέες ήταν οι διατάξεις του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων και όχι οι διατάξεις της ανακοίνωσης περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως, υποστηρίζει εμμέσως ότι η εν λόγω ανακοίνωση έχει καταστεί άνευ αντικειμένου από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων. Τη θέση αυτή εκφράζει ρητώς με τα δικόγραφα της, με τα οποία υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι η εν λόγω ανακοίνωση έχει καταστεί «απαρχαιωμένη» ως μη συμβατή με τον κανονισμό περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, λόγω του ότι το άρθρο 4 του τελευταίου αυτού κανονισμού θεσπίζει έναν κανόνα περί προθεσμιών και δεν προβλέπει τη διατήρηση της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως.

- 49 Στη συνέχεια, ωστόσο, η Επιτροπή επιχειρεί να αποδείξει, στην αιτιολογική σκέψη 54, σημείο, 1, της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως είχε καταστεί «απαρχαιωμένη», αλλά ότι δεν είχε εφαρμογή καθόσον δεν πληρούνταν εν προκειμένω τα κριτήρια τα οποία προβλέπει.
- 50 Τέλος, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν αμφισβητεί τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος ότι η ίδια εξακολούθησε να αναφέρεται στην ταχεία διαδικασία μετά την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, περιορίζεται όμως να τονίσει ότι δεν δεσμεύεται από ανακοινώσεις ή κατευθυντήριες γραμμές που δεν ισχύουν πλέον, έστω και αν εξακολουθεί να τις τηρεί εν τοις πράγμασι.
- 51 Όσον αφορά, πρώτον, το κατά πόσον η έκδοση του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων κατέστησε «απαρχαιωμένη» την ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, πέραν του γεγονότος ότι ο κανονισμός αυτός δεν περιέχει καμία σχετική ένδειξη, μόλις στις 30 Απριλίου 2004, ήτοι πέντε έτη μετά την έναρξη της ισχύος του, δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα ανακοίνωση για την κήρυξη εκτός εφαρμογής ορισμένων εγγράφων που άπτονται της πολιτικής κρατικών ενισχύσεων (ΕΕ 2004, C 115, σ. 1, στο εξής: ανακοίνωση περί των απαρχαιωμένων κειμένων), η οποία περιλαμβάνει μεταξύ των κειμένων αυτών και την ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως. Πράγματι, στο τρίτο εδάφιο της ανακοινώσεως αυτής, αναφέρεται ότι, «από την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας ανακοίνωσης στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, η Επιτροπή θα παύσει πλέον να εφαρμόζει, για οποιανδήποτε υπόθεση, τα παρακάτω έγγραφα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος που τα διέπει: [...] 13) [ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως]».
- 52 Πρέπει επίσης να παρατηρηθεί ότι το δεύτερο εδάφιο της ανακοινώσεως περί των απαρχαιωμένων κειμένων διευκρινίζει ότι, κατόπιν της θεσπίσεως του κανονισμού (ΕΚ) 794/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού 659/1999 (ΕΕ L 140, σ. 1, στο εξής: κανονισμός εκτελεστικός του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων), που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 27 του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων,

διάφορα κείμενα αφορώντα διαδικαστικά ζητήματα στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων κατέστησαν अपαρχαιωμένα, «[συμ]περιλαμβανομένων των συνοπτικών διαδικασιών». Η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως, σύμφωνα με την ίδια την αιτιολογία της ανακοίνωσης περί των απαρχαιωμένων κειμένων, κατέστη «απαρχαιωμένη» ακριβώς λόγω και κατόπιν της εκδόσεως του εκτελεστικού του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων κανονισμού. Αυτό εξηγείται από το ότι το άρθρο 4 του τελευταίου αυτού κανονισμού θεσπίζει απλουστευμένη διαδικασία κοινοποιήσεως για ορισμένες μεταβολές υφισταμένων ενισχύσεων, η οποία υιοθετεί ουσιαστικά τα ίδια κριτήρια με εκείνα που προβλέπει το σημείο 2 της ανακοίνωσης περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως (αύξηση κατά 20% του προϋπολογισμού του ήδη εγκριθέντος καθεστώτος ενισχύσεων, παράταση της ισχύος του εν λόγω καθεστώτος με ή χωρίς αύξηση των διατιθεμένων κονδυλίων και θέσπιση αυστηρότερων κριτηρίων εφαρμογής του εγκριθέντος καθεστώτος ενισχύσεων) και προβλέπει επίσης προθεσμία βραχύτερη από εκείνη που προβλέπει το άρθρο 4 του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, ήτοι προθεσμία ενός μηνός, εντός της οποίας η Επιτροπή οφείλει να αποφαινεται στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας.

- 53 Εξάλλου, και αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή με τα υπομνήματά της, δεν παρατηρείται καμία ασυμβατότητα μεταξύ του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, η οποία καθορίζει, σύμφωνα με τη νομολογία που απορρέει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Δεκεμβρίου 1973, 120/73, Lorenz (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 815, σκέψη 4), ανώτατη προθεσμία δύο μηνών για την προκαταρκτική φάση εξετάσεως των ενισχύσεων που κοινοποιούνται στο πλαίσιο της κατά κανόνα εφαρμοζόμενης κανονικής διαδικασίας, και της ανακοίνωσης περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως, η οποία προβλέπει προθεσμία 20 ημερών μόνο στο πλαίσιο απλουστευμένης διαδικασίας κοινοποιήσεως η οποία αφορά ειδικές περιπτώσεις.
- 54 Επιβάλλεται, συνεπώς, η διαπίστωση ότι μόνον από τις 30 Απριλίου 2004, ημερομηνία της δημοσιεύσεως της ανακοίνωσης περί των απαρχαιωμένων κειμένων και του εκτελεστικού του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων κανονισμού, έπαυσε να εφαρμόζεται η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως.
- 55 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξεταστεί, δεύτερον, αν η Επιτροπή ορθώς αναφέρει, στην αιτιολογική σκέψη 54 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως δεν είχε εφαρμογή εν

προκειμένω στον βαθμό που το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων δεν συνιστούσε ούτε νέο καθεστώς ούτε τροποποίηση υφισταμένου καθεστώτος κατά την έννοια της εν λόγω ανακοινώσεως.

- 56 Πρώτον, όπως έχει ήδη κρίνει το Πρωτοδικείο, από τη διατύπωση του δευτέρου και του τελευταίου εδαφίου της ανακοινώσεως περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως προκύπτει ότι, ακόμη και στην περίπτωση που ένα σχέδιο καθεστώτος ενισχύσεων πληροί όλες τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται το ευεργέτημα της προθεσμίας των 20 εργασιμών ημερών, μόνον «καταρχήν» δεσμεύεται η Επιτροπή να μην προβάλλει αντιρρήσεις αφού παρέλθει η προθεσμία αυτή, διατηρώντας έτσι πλήρως την εξουσία της να λάβει «απόφαση», δηλαδή, ενδεχομένως, να αποφασίσει να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως και, κατά το πέρασ της διαδικασίας αυτής, να εκδώσει θετική, υπό όρους, ή αρνητική τελική απόφαση (απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Ιουνίου 2005, T-171/02, Regione autonoma della Sardegna κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-2123, σκέψη 34).
- 57 Δεύτερον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι τα κριτήρια στα οποία πρέπει να ανταποκρίνονται τα κοινοποιούμενα καθεστώτα ενισχύσεων ώστε η Επιτροπή να μην προβάλλει, καταρχήν, αντιρρήσεις εντός προθεσμίας 20 εργασιμών ημερών πρέπει να ερμηνεύονται στενά, εφόσον η διαδικασία ταχείας εγκρίσεως συνιστά παρέκκλιση από τη συνήθη διαδικασία εξετάσεως των κοινοποιήσεων.
- 58 Πρέπει, επίσης, να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το σημείο 2 της προμνησθείσας ανακοινώσεως, η τροποποίηση υφισταμένου καθεστώτος η οποία μπορεί να κοινοποιηθεί με τη διαδικασία ταχείας εγκρίσεως μπορεί να συνεπάγεται είτε παράταση της ισχύος του χωρίς αύξηση των δημοσιονομικών πόρων, είτε αύξηση των διατιθεμένων κονδυλίων του προϋπολογισμού, έως 20 % επί του αρχικού ποσού, χωρίς όμως παράταση της ισχύος του καθεστώτος, είτε αύξηση των διατιθεμένων κονδυλίων του προϋπολογισμού, έως 20 % επί του αρχικού ποσού, με παράταση της ισχύος, είτε, τέλος, θέσπιση αυστηρότερων κριτηρίων εφαρμογής. Επομένως, η κοινοποίηση κάθε άλλης τροποποίησεως υφισταμένου καθεστώτος ενισχύσεων, ιδίως αν αυτή έχει ως αποτέλεσμα τη θέσπιση ελαστικότερων προϋποθέσεων χορηγήσεων των ενισχύσεων ή την αύξηση της εντάσεώς τους, δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως.

- 59 Εν προκειμένω, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στις 29 Δεκεμβρίου 2000, το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων αποτέλεσε αντικείμενο κοινοποιήσεως προς την Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ και κατ' εφαρμογήν της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως, ως «τροποποίηση και παράταση» προηγουμένως εγκριθέντος καθεστώτος ενισχύσεων, το οποίο εξακολουθούσε μεν ακόμα να ισχύει, η ισχύς του όμως έληγε στις 31 Δεκεμβρίου 2000. Δεν αμφισβητείται, συνεπώς, ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε την πρόθεση να επωφεληθεί από τη διαδικασία ταχείας εγκρίσεως.
- 60 Όσον αφορά, αφενός, το υποπρόγραμμα «προπαίδευση», και ειδικότερα τις νέες επιχειρήσεις, το ανώτατο ποσό της ημερήσιας ενισχύσεως, σε απόλυτες τιμές, αυξήθηκε στα 500 ευρώ, ενώ προηγουμένως ήταν 800 γερμανικά μάρκα (409,03 ευρώ) στο προηγουμένως εγκριθέν καθεστώς.
- 61 Όσον αφορά, αφετέρου, τα υποπρογράμματα «συμμετοχές σε εμπορικές εκθέσεις», «συνεργασία» και «προώθηση σχεδιασμού προϊόντων», και ειδικότερα ορισμένα ειδικά σχέδια, ιδίως αυτά που υλοποιούνται εντός ζωνών που έχουν χαρακτηριστεί ως «περιοχές με ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες», οι ανώτατες εντάσεις ενισχύσεως που προβλέπονται από το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων αυξήθηκαν σε σχέση προς τις εντάσεις του καθεστώτος ενισχύσεων που είχε προηγουμένως εγκριθεί.
- 62 Έτσι, όσον αφορά το υποπρόγραμμα «συμμετοχές σε εμπορικές εκθέσεις», ο ανώτατος συντελεστής ενισχύσεως αυξήθηκε από 50 %, που ήταν στο προηγουμένως εγκριθέν καθεστώς ενισχύσεων, σε 60 % στο επίδικο καθεστώς ενισχύσεων για τις μικρές επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες σε περιοχές με ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες.
- 63 Όσον αφορά το υποπρόγραμμα «συνεργασία», καίτοι η γενικώς εφαρμοζόμενη ανώτατη ένταση της ενισχύσεως μειώθηκε από το 70 στο 65 %, οι προβλεπόμενοι ανώτατοι συντελεστές ενισχύσεως αυξήθηκαν στο 80 % για τη χρηματοδότηση

μελετών σκοπιμότητας και σχεδίων που εντάσσονται στο πλαίσιο της κοινοτικής πρωτοβουλίας Interreg III και αφορούν τουλάχιστον πέντε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και για τα σχέδια μικρών επιχειρήσεων.

64 Όσον αφορά, τέλος, το υποπρόγραμμα «προώθηση σχεδιασμού προϊόντων», ο ανώτατος συντελεστής ενισχύσεως αυξήθηκε από 50 %, που ήταν στο προηγούμενως εγκριθέν καθεστώς ενισχύσεων, σε 70 % στο επίδικο καθεστώς ενισχύσεων για τις μικρές επιχειρήσεις των περιοχών με ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες.

65 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι τροποποιήσεις που επενέχθηκαν στο υφιστάμενο καθεστώς ενισχύσεων έβαιναν πέραν εκείνων που επιτρέπουν την εξέταση της κοινοποίησης κατά τη διαδικασία ταχείας εγκρίσεως. Πράγματι, κάθε ένα από τα υποπρογράμματα που απαρτίζουν το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων χαρακτηρίζεται από αύξηση, όσον αφορά ορισμένους τουλάχιστον δικαιούχους, του ανώτατου συντελεστή της σχεδιαζόμενης ενισχύσεως. Όμως, όπως προκύπτει από την ανωτέρω σκέψη 58, η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως δέχεται ότι μπορεί να γίνει χρήση της διαδικασίας αυτής μόνον αν οι επίμαχες τροποποιήσεις προβλέπουν είτε παράταση της ισχύος του καθεστώτος ενισχύσεων, είτε αύξηση εντός του ορίου του 20%, με ή χωρίς παράταση, της προς τούτο συνολικής δημοσιονομικής δαπάνης, είτε θέσπιση αυστηρότερων κριτηρίων εφαρμογής. Εν προκειμένω, οι επενεχθείσες τροποποιήσεις, ιδίως μέσω της αυξήσεως της εντάσεως της ενισχύσεως, δεν μπορούν, συνεπώς, να υπαχθούν στην εν λόγω διαδικασία, καθόσον καθιστούν λιγότερο αυστηρές τις προϋποθέσεις του επίδικου καθεστώτος ενισχύσεων.

66 Όσον αφορά το επιχείρημα του προσφεύγοντος ότι, έστω και αν το καθεστώς ενισχύσεων έπρεπε να θεωρηθεί ως νέο καθεστώς, η Επιτροπή όφειλε να το εξετάσει στο πλαίσιο της ταχείας διαδικασίας, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το μέτρο ενισχύσεως που περιέχεται στο υποπρόγραμμα «συνεργασία» αφορά τη δημιουργία, από τρεις τουλάχιστον μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, εμπορικών μονάδων για την από κοινού αναζήτηση ξένων αγορών (gemeinsamen Erschliessung ausländischer Märkte). Όμως, στο σημείο 1, τελευταίο εδάφιο, της ανακοινώσεως περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως αναφέρεται ότι «οιαδήποτε εξαγωγική ενίσχυση στα πλαίσια των ενδοκοινοτικών συναλλαγών ή λειτουργική ενίσχυση αποκλείεται από τη διαδικασία αυτή».

- 67 Επομένως, δικαίως η Επιτροπή θεώρησε, όπως ανέφερε στο σημείο 1 της αιτιολογικής σκέψης 54 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι το επίδικο καθεστώς προέβλεπε εξαγωγικές ενισχύσεις στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και δεν μπορούσε να εγκριθεί με την ταχεία διαδικασία στο μέτρο που δεν μπορούσε, για τον λόγο αυτόν, να θεωρηθεί ως νέο καθεστώς ενισχύσεων.
- 68 Συναφώς, πρέπει να προστεθεί ότι, ακόμα και αν προέκυπτε από ενδελεχή εξέταση ότι το επίμαχο μέτρο δεν συνιστούσε «εξαγωγική ενίσχυση στο ενδοκοινοτικό εμπόριο», η Επιτροπή είχε δικαίωμα να μη κάνει χρήση της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως, εφόσον, εκ πρώτης όψεως, μπορούσε να υπάρξει αμφιβολία ως προς το θέμα αυτό. Πράγματι, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή με τα υπομνήματά της, σκοπός της διαδικασίας αυτής είναι να καθιστά δυνατή την ταχεία έγκριση καθεστώτων ενισχύσεων που δεν δημιουργούν καμία αμφιβολία ως προς το συμβατό τους με τους κανόνες που ισχύουν στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων και οι οποίες, ως εκ τούτου, μπορούν να αποτελέσουν, εκ πρώτης όψεως, αντικείμενο θετικής κρίσεως. Και τούτο κατά μείζονα λόγο δεδομένου ότι, όπως υπομνήσθηκε ανωτέρω στη σκέψη 56, μόνον «καταρχήν» δεσμεύεται η Επιτροπή να μην προβάλλει αντιρρήσεις μετά την πάροδο της προθεσμίας των 20 εργασίμων ημερών.
- 69 Εξάλλου, είναι απορριπτέο το επιχείρημα του προσφεύγοντος ότι, στο μέτρο που η Επιτροπή θεωρούσε ότι το κοινοποιηθέν καθεστώς ενισχύσεων περιελάμβανε εξαγωγικές ενισχύσεις, τα επίμαχα μέτρα μπορούσαν να χωριστούν από το υπόλοιπο καθεστώς ενισχύσεων, το οποίο θα μπορούσε να εγκριθεί με την ταχεία διαδικασία. Πράγματι, όχι μόνον η ανακοίνωση περί της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως δεν προβλέπει τη δυνατότητα χορηγήσεως τέτοιας μερικής εγκρίσεως, αλλά, επιπλέον, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, λαμβανομένης της φύσεως των επενεχθεισών τροποποιήσεων, δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως.
- 70 Συνεπώς, ορθώς θεώρησε η Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 54 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η κοινοποίηση του επιδικού καθεστώτος ενισχύσεων δεν

μπορούσε να υπαχθεί στη διαδικασία ταχείας εγκρίσεως για τον λόγο ότι το κοινοποιηθέν καθεστώς ενισχύσεων δεν συνιστούσε ούτε νέο καθεστώς ούτε τροποποίηση υφισταμένου καθεστώτος κατά την έννοια της εν λόγω ανακοινώσεως.

71 Επομένως, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

2. Επί του λόγου ακυρώσεως που αντλείται από το ουσιαστικώς παράνομο της προσβαλλομένης αποφάσεως λόγω του ότι ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω

Επιχειρήματα των διαδίκων

72 Το προσφεύγον υποστηρίζει, πρώτον, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι παράνομη στο μέτρο που η Επιτροπή όφειλε να εξετάσει το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων από πλευράς του δικαίου που ίσχυε κατά τον χρόνο κατά τον οποίο η Επιτροπή παρέλαβε την κοινοποίηση, δηλαδή με τα μέτρα του κοινοτικού πλαισίου ΜΜΕ του 1996, που είχε εφαρμογή στις 3 Ιανουαρίου 2001, και όχι από πλευράς του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, που τέθηκε σε ισχύ στις 2 Φεβρουαρίου 2001. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση στερείται νομικής βάσεως, πράγμα που αρκεί προς δικαιολόγηση της ακυρώσεώς της. Εξάλλου, η ανάλυση της Επιτροπής, η οποία περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 55 της προσβαλλομένης αποφάσεως και στηρίζεται στην απουσία μεταβατικών μέτρων και στην κατάργηση του κοινοτικού πλαισίου ΜΜΕ του 1996 κατά τον χρόνο ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, καταλήγει στην υποκατάσταση των όρων εκτιμήσεως και, εν προκειμένω, στη θέσπιση αυστηρότερων όρων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, πράγμα παράνομο.

73 Κατά το προσφεύγον, η νομολογία που επικαλείται η Επιτροπή προς στήριξη του επιχειρήματος ότι ήταν υποχρεωμένη να εφαρμόσει τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, λαμβανομένου υπόψη του ότι ο νέος κανόνας πρέπει να εφαρμόζεται αμέσως στα μελλοντικά αποτελέσματα μιας καταστάσεως γεννηθείσας υπό το κράτος παλαιότερου κανόνα (απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιανουαρίου 2002, C-162/00, Pokrzepowicz-Meyer, Συλλογή 2002, σ. I-1049, σκέψεις 49 έως 55), δεν ασκεί επιρροή. Εν προκειμένω, δεν πρόκειται για μελλοντικά αποτελέσματα

συγκεκριμένων μέτρων, αλλά για το κριτήριο εκτιμήσεως που εφαρμόζεται εντός σαφώς καθορισμένου χρονικού διαστήματος. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορεί να επικαλεστεί το γεγονός ότι το μέτρο ενισχύσεως θα ανέπτυξε τα αποτελέσματά του μετά την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, πράγμα που αποτελεί, εν προκειμένω, χαρακτηριστικό όλων των λοιπών υφισταμένων και εγκεκριμένων ενισχύσεων.

74 Δεύτερον, το προσφεύγον παρατηρεί ότι η αρχή σύμφωνα με την οποία ένα καθεστώς ενισχύσεων υπάγεται στη νομοθεσία που ισχύει κατά τον χρόνο της κοινοποίησής του ανταποκρίνεται στην πρακτική που ακολουθεί η Επιτροπή κατά τη λήψη των αποφάσεών της, η οποία χρησιμοποιεί το κριτήριο αυτό, όπως προκύπτει από το σημείο 6.1 των κοινοτικών κατευθυντηρίων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα, από τα σημεία 98 και 100 των κοινοτικών κατευθυντηρίων γραμμών όσον αφορά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων (ΕΕ 1999, C 288, σ. 2), από το σημείο 2.6 του κοινοτικού πλαισίου για τις κρατικές ενισχύσεις προς την αυτοκινητοβιομηχανία (ΕΕ 1997, C 279, σ. 1) και από τα σημεία 39 επ. του πολυτομεακού πλαισίου για τις περιφερειακές ενισχύσεις προς μεγάλα επενδυτικά σχέδια (ΕΕ 2002, C 70, σ. 8).

75 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν μπορούσε να τροποποιήσει σιωπηρώς την προμνησθείσα αρχή μέσω ατομικής απόφασεως, όπως σαφώς έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 24ης Μαρτίου 1993, C-313/90, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-1125, σκέψη 44). Αυτό ακριβώς, όμως, έπραξε η Επιτροπή εν προκειμένω, αποκλίνοντας και από τη νομολογία σύμφωνα με την οποία η ίδια δεσμεύεται από τη διοικητική πρακτική της (προμνησθείσα απόφαση CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 34 έως 36· απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-380/94, AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-2169, σκέψη 57), πράγμα που συνεπάγεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να εξεταστεί υπό το φως των κανόνων τους οποίους το όργανο έχει επιβάλει στον εαυτό του (απόφαση του Πρωτοδικείου της 5ης Νοεμβρίου 1997, T-149/95, Ducros κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-2031, σκέψη 61). Επομένως, η Επιτροπή δεν μπορεί να υποστηρίξει, προς αμφισβήτηση της αρχής σύμφωνα με την οποία οι ενισχύσεις πρέπει να εκτιμώνται σε σχέση προς τα κριτήρια που ίσχυαν κατά τον χρόνο της κοινοποίησεως, ότι τα παραδείγματα που παρατίθενται ανωτέρω στη σκέψη 74 αφορούν περιπτώσεις στις οποίες ο νομοθέτης έχει ρητώς θεσπίσει κανόνα αποκλίνοντα από τον νομολογιακό κανόνα. Συγκεκριμένα, πέραν του ότι νομοθέτης είναι η ίδια η Επιτροπή, το επιχείρημα αυτό θα της επέτρεπε να απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση να εξασφαλίζει τη συνέχεια της πρακτικής της κατά τη λήψη των αποφάσεών της.

- 76 Το επιχείρημα της Επιτροπής ότι ήταν υποχρεωμένη να εφαρμόζει τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, με την αιτιολογία ότι είχε εξετάσει πλείονα κοινοποιηθέντα προγράμματα ενισχύσεων πριν από την έναρξη της ισχύος αυτού του κανονισμού με βάση τον τελευταίο αυτόν κανονισμό, επίσης είναι αλυσιτελές, ιδίως καθόσον πρόκειται, κατά τα ουσιώδη, για περιπτώσεις αφορώσες ενισχύσεις στην επαγγελματική κατάρτιση ή στις επενδύσεις. Επιπλέον, οι ενισχύσεις τις οποίες τα κράτη μέλη κοινοποίησαν πριν από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως του ΜΜΕ και οι οποίες ήταν σύμφωνες με τον κανονισμό αυτόν θα μπορούσαν προφανώς να εγκριθούν και δυνάμει αυτού του κειμένου.
- 77 Το προσφεύγον υποστηρίζει, εξάλλου, ότι μόνον η εξέταση ενός καθεστώτος ενισχύσεων με βάση το δίκαιο που ισχύει κατά τον χρόνο της κοινοποίησεως επιτρέπει στα κράτη μέλη να κρίνουν κατά τρόπο αξιόπιστο κατά πόσον το καθεστώς συμβιβάζεται με την κοινή αγορά. Η προσέγγιση της Επιτροπής, αντιθέτως, υποχρεώνει τα κράτη μέλη να καθορίζουν την εφαρμογή ενός μέτρου ενισχύσεως αναλόγως της αβέβαιης μελλοντικής εξελίξεως του δικαίου, πράγμα ασυμβίβαστο με τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να γνωρίζουν εκ των προτέρων την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος και το περιεχόμενο των κανονισμών, των κατευθυντηρίων γραμμών ή των κοινοτικών πλαισίων που βρίσκονται ακόμα στο στάδιο της συζητήσεως. Η πρόσκληση προς υποβολή παρατηρήσεων σχετικά με το σχέδιο κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ δημοσιεύθηκε σχεδόν δύο έτη πριν από την έναρξη της ισχύος του, γεγονός που καταδεικνύει ότι ήταν αδύνατη η πρόβλεψη της ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος του νέου κανονισμού, αν όχι αυτής καθαυτήν της θέσεώς του σε ισχύ.
- 78 Τρίτον, η προσέγγιση την οποία ακολουθεί η Επιτροπή καταλήγει σε παράλογα αποτελέσματα. Έτσι, κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή δεν έχει το δικαίωμα να απαιτήσει την αναζήτηση ενισχύσεως χορηγηθείσας παρά την απαγόρευση της εκτελέσεώς της παρά μόνον αν το καθεστώς ενισχύσεων είναι και επί της ουσίας ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-307, σκέψεις 20 επ.). Το συμβατό με την κοινή αγορά πρέπει να εκτιμάται κατά τον χρόνο της —τυπικώς αντικανονικής— εφαρμογής του καθεστώτος, πράγμα το οποίο, εξάλλου, η Επιτροπή ρητώς προέβλεψε στο σημείο 82 του κοινοτικού πλαισίου σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος (ΕΕ 2001, C 37, σ. 3, στο εξής: κοινοτικό πλαίσιο των ενισχύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος). Από τα ανωτέρω απορρέει, κατά το προσφεύγον, ότι, αν είχε εφαρμόσει το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων αντί να το κοινοποιήσει στην Επιτροπή

σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, θα είχε εφαρμογή το κοινοτικό πλαίσιο ΜΜΕ του 1996. Συνεπώς, εμποδίζεται να εφαρμόσει τον εν λόγω καθεστώς λόγω του ότι τήρησε το δίκαιο.

- 79 Τέταρτον, το προσφεύγον υποστηρίζει επίσης ότι η αρχική κοινοποίηση ήταν πλήρης. Η Επιτροπή δεν μπορεί βεβαίως να υποστηρίζει ότι ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ είχε εφαρμογή λόγω του ότι οι πληροφορίες που είχε ζητήσει περιήλθαν σ' αυτή μόνο μετά την έναρξη της ισχύος του εν λόγω κανονισμού, δεδομένου ότι μια κοινοποίηση δεν μπορεί να θεωρείται ατελής με μόνη αιτιολογία ότι η Επιτροπή ζητεί συμπληρωματικές πληροφορίες. Το κατά πόσον μια κοινοποίηση είναι πλήρης ουδόλως εξαρτάται από την ελεύθερη εκτίμηση της Επιτροπής, διότι, στην αντίθετη περίπτωση, η Επιτροπή θα μπορούσε να παρατείνει αυθαίρετα και επ' αόριστον την προθεσμία εξετάσεώς της.
- 80 Το προσφεύγον υπενθυμίζει ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μια κοινοποίηση είναι πλήρης αν περιέχει, εξ υπαρχής ή κατόπιν των απαντήσεων του κράτους μέλους στις ερωτήσεις της Επιτροπής, τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες ώστε να μπορεί η Επιτροπή να διαμορφώσει μια πρώτη άποψη σχετικά με το συμβατό της ενισχύσεως με τη Συνθήκη (προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Lorenz και απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Φεβρουαρίου 2001, C-99/98, Αυστρία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. I-1101, σκέψεις 54 και 56). Ένα κράτος μέλος μπορεί να υποστηρίξει ότι μια κοινοποίηση είναι πλήρης έστω και αν επιλέξει να μην εφαρμόσει την ενίσχυση και, συνεπώς, να μην επικαλεστεί, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 6, και το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, τον εξ υπαρχής πλήρη χαρακτήρα της κοινοποίησεως. Συναφώς, το προσφεύγον προσθέτει ότι η συνεργασία ενός κράτους μέλους με την Επιτροπή στο πλαίσιο της προκαταρκτικής φάσεως εξετάσεως δεν μπορεί να ερμηνεύεται ως παραίτηση από κάθε μεταγενέστερη διατύπωση αντιρρήσεων.
- 81 Οι ερωτήσεις που περιείχονταν στο έγγραφο που απηύθυνε η Επιτροπή προς τη γερμανική διοίκηση στις 5 Φεβρουαρίου 2001 όσον αφορά, αφενός, την εκτίμηση του συμβατού της ενισχύσεως με την κοινή αγορά και, αφετέρου, το κατά πόσον το

επίδικο καθεστώς ενισχύσεων μπορούσε, μέσω τροποποίησής του, να καταστεί σύμφωνο με τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, που είχε τεθεί σε ισχύ τρεις μόνον ημέρες νωρίτερα, μαρτυρούν ότι η Επιτροπή είχε σχηματίσει ήδη μια πρώτη άποψη για το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων, πράγμα που αντιφάσκει προς τον ισχυρισμό της ότι δεν ήταν σε θέση να εξετάσει την κοινοποίηση ελλείψει των ζητηθεισών πληροφοριών. Η Επιτροπή δεν μπορεί επίσης να ισχυρίζεται ότι ορισμένες πτυχές του υποπρογράμματος «συνεργασία» δεν εκτίθεντο ρητώς στην κοινοποίηση και ότι έπρεπε να ζητηθούν σχετικές πληροφορίες στο πλαίσιο της διαδικασίας CP 92/01 που συνδέονταν με την παρούσα διαδικασία κοινοποίησης (βλ. ανωτέρω σκέψη 24). Οι ερωτήσεις αυτές αφορούσαν μια δευτερεύουσα πτυχή της κοινοποίησης, οπότε η απάντηση στις ερωτήσεις αυτές δεν ήταν απαραίτητη προκειμένου η Επιτροπή να μορφώσει την άποψή της.

82 Συνεπώς, ενεργώντας όπως εν προκειμένω, η Επιτροπή παραβίασε τις αρχές επί των οποίων στηρίζεται η διοικητική πρακτική της. Αφού άφησε, εν γνώσει της, να παρέλθει η 20ήμερη προθεσμία εξετάσεως που προβλέπεται στο πλαίσιο της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως και αφού ανέμεινε την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, η Επιτροπή επιχείρησε, απευθύνοντας αίτηση στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, να υποστηρίξει ότι η κοινοποίηση δεν ήταν πλήρης. Αυτός ο τρόπος ενέργειας συνιστά παράβαση της προβλεπομένης από το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων υποχρεώσεως να εξετάζει την κοινοποίηση «μόλις τη λάβει».

83 Η Επιτροπή υποστηρίζει, προκαταρκτικώς, ότι οι κανονισμοί περί εξαιρέσεως επιτελούν διπλή λειτουργία, ήτοι, αφενός, εξαιρούν ορισμένες ενισχύσεις από την υποχρέωση κοινοποίησης και τη διαδικασία εγκρίσεως από την Επιτροπή και, αφετέρου, αντικαθιστούν τις παλαιότερες κατευθυντήριες γραμμές ή τα κοινοτικά πλαίσια. Τίθενται σε ισχύ σε ημερομηνία που επιλέγει η Επιτροπή, ισχύουν γενικώς επί πενταετία και προβλέπουν ότι, κατά τη λήξη της ισχύος τους, τα εξαιρεθέντα δυνάμει των διατάξεων τους καθεστώτα ενισχύσεων εξακολουθούν να εξαιρούνται επί περίοδο προσαρμογής έξι μηνών.

- 84 Όσον αφορά, πρώτον, το επιχείρημα του προσφεύγοντος σχετικά με τη διαχρονική εφαρμογή των νομικών διατάξεων, η Επιτροπή παραπέμπει στη νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία η δυνατότητα άμεσης εφαρμογής ενός ουσιαστικού κανόνα στα μελλοντικά αποτελέσματα μιας καταστάσεως γεννηθείσας υπό το κράτος παλαιότερου κανόνα συνιστά αρχή του κοινοτικού δικαίου εφαρμοζόμενη απεριορίστως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1986, 270/84, Licata κατά ΟΚΕ, Συλλογή 1986, σ. 2305, σκέψη 31, και της 2ας Οκτωβρίου 1997, C-122/96, Saldanha και ΜΤS, Συλλογή 1997, σ. I-5325, σκέψεις 12 έως 14· προμνησθείσα στη σκέψη 73 απόφαση Pokrzeptowicz-Meyer, σκέψεις 49 έως 55). Συνεπώς, η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να εφαρμόσει τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ εν προκειμένω, καθόσον, καίτοι η κοινοποίηση έγινε όντως υπό το κράτος των παλαιότερων διατάξεων, έπρεπε να εκτιμηθούν τα μελλοντικά αποτελέσματα των κοινοποιηθέντων μέτρων επί όσο χρονικό διάστημα θα ίσχυαν τα μέτρα αυτά.
- 85 Δεύτερον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα παραδείγματα που επικαλείται το προσφεύγον υπέρ της συνεχείας της πρακτικής της όσον αφορά τη λήψη των αποφάσεων (βλ. ανωτέρω σκέψη 74) αφορούν όλα περιπτώσεις στις οποίες ο νομοθέτης προέβλεψε ρητώς τη δυνατότητα εφαρμογής της κατά τον χρόνο της κοινοποίησεως ισχύουσας νομοθεσίας (προμνησθείσα στη σκέψη 84 απόφαση Saldanha και ΜΤS, σκέψη 14), ενώ ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ δεν περιέχει καμία σχετική διάταξη. Εξάλλου, το επιχείρημα ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να αποκλίνει από την πρακτική της θα είχε την παράλογη συνέπεια να προσδίδει σε μία δεδομένη πρακτική ανώτερη αξία από εκείνη δεσμευτικής και δεόντως δημοσιευθείσας νομικής διατάξεως, πράγμα που θα ισοδυναμούσε προς πλήρη άρνηση της δυνατότητας της Επιτροπής να θεσπίζει κανόνες.
- 86 Κατά την Επιτροπή, το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων, το οποίο σκοπίμως κοινοποιήθηκε μόλις πριν από τη λήξη της ισχύος του κοινοτικού πλαισίου ΜΜΕ του 1996, δεν ανταποκρινόταν στη νέα πολιτική της στον τομέα των ενισχύσεων υπέρ των ΜΜΕ. Επιπλέον, η Επιτροπή επικαλείται τη συνοχή της πρακτικής της όσον αφορά την έγκριση των ενισχύσεων, παραθέτοντας πολυάριθμα παραδείγματα όπου καθεστώς ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν πριν από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ εξετάστηκαν υπό το φως του κανονισμού αυτού. Προσθέτει ότι το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων, αν εγκρινόταν βάσει του κοινοτικού πλαισίου ΜΜΕ του 1996, θα παρέμενε σε ισχύ καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ.

- 87 Όσον αφορά, τρίτον, το επιχείρημα του προσφεύγοντος ότι θα ήταν περισσότερο συμφέρον γι' αυτό να εκτελέσει το πρόγραμμα χωρίς να το κοινοποιήσει, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, στην περίπτωση αυτή, θα ήταν υποχρεωμένη να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως και να εφαρμόσει τη νομοθεσία που θα ίσχυε κατά τον χρόνο λήψεως της αποφάσεως, ήτοι τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, τουλάχιστον για τον μετά την έναρξη της ισχύος του χρόνο, με το γνωστό αποτέλεσμα. Η παραπομπή του προσφεύγοντος στο κοινοτικό πλαίσιο των ενισχύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος είναι απολύτως αλυσιτελής, δεδομένου ότι, αφενός, οι διατάξεις του εν λόγω πλαισίου αφορούν μη κοινοποιούμενες ενισχύσεις ενώ στην υπό κρίση περίπτωση το καθεστώς ενισχύσεων κοινοποιήθηκε και, αφετέρου, η Επιτροπή δεν μπορεί, όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, να δεσμεύεται από το κοινοτικό πλαίσιο των ενισχύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος.
- 88 Τέταρτον, όσον αφορά το επιχείρημα του προσφεύγοντος ότι η κοινοποίηση ήταν πλήρης, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι ζητηθείσες πληροφορίες ήταν απαραίτητες και ότι είναι ανακριβές ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν εξέθεσε πλέον νέα πραγματικά περιστατικά. Συγκεκριμένα, στη συνημμένη στο έγγραφο της 12ης Μαρτίου 2001 ανακοίνωση, ανέφερε τις εντάσεις ενισχύσεως για την πτυχή «υπηρεσίες εξωτερικών συμβούλων/προπαίδευση επιχειρήσεων», ως προς τις οποίες δεν υπήρχε καμία ένδειξη στην κοινοποίηση. Περαιτέρω, για πρώτη φορά με την εν λόγω ανακοίνωση εκτέθηκε λεπτομερέστερα το ζήτημα των «περιοχών με ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες». Εξάλλου, το προμνησθέν έγγραφο και τα παραρτήματά του, που διαβιβάστηκαν εκ των υστέρων στις 20 Μαρτίου 2001, περιέχουν μεγάλο αριθμό νέων πληροφοριών όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά και το όλο πλαίσιο τους.
- 89 Κατά την Επιτροπή, το προσφεύγον δεν λαμβάνει υπόψη του το περιεχόμενο των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 6, και του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, που αποκλίνουν από τη νομολογία που απορρέει από την προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Lorenz (σκέψη 4), καθώς επίσης και από την προμνησθείσα στη σκέψη 80 απόφαση Αυστρία κατά Επιτροπής, σκέψη 29, και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs στην ίδια υπόθεση (Συλλογή 2001, σ. I-1105, σημεία 24 έως 28). Συγκεκριμένα, από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι η μη τήρηση των προθεσμιών του άρθρου 4 του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων δεν απαγορεύεται απολύτως, καίτοι η υπέρβασή τους μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες κατά την άποψη της Επιτροπής.

- 90 Η Επιτροπή προσθέτει, συναφώς, ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να συνεργάζονται όσο το δυνατόν καλύτερα με την Επιτροπή, διατηρώντας ωστόσο τη δυνατότητα, αν η τελευταία παραβεί τις υποχρεώσεις της, να διαφυλάσσουν άμεσα τα δικαιώματά τους. Εν προκειμένω, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας όφειλε να πληροφορήσει την Επιτροπή, με δεόντως αιτιολογημένη δήλωση, ότι θεωρούσε την κοινοποίηση πλήρη δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων. Στη συνέχεια, το Freistaat Sachsen μπορούσε, αφού ενημερώσει την Επιτροπή και ελλείψει αντιδράσεως εκ μέρους της εντός δεκαπέντε εργασίμων ημερών, να θέσει τα κοινοποιηθέντα μέτρα σε εφαρμογή, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 6, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων.
- 91 Εφόσον η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν έκανε χρήση αυτής της δυνατότητας, που της παρείχε ο κανονισμός περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, παραιτήθηκε, ως εκ τούτου, από την εξ αυτού απορρέουσα νομική προστασία. Εν πάση περιπτώσει, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και το Freistaat Sachsen δεν εναντιώθηκαν στην κίνηση της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, δεχόμενοι έτσι τη νομιμότητα της εν λόγω διαδικασίας και την ανάγκη συγκεντρώσεως συμπληρωματικών πληροφοριών (προμνησθείσα στη σκέψη 80 απόφαση Αυστρία κατά Επιτροπής και απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 2002, C-398/00, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-5643).
- 92 Εξάλλου, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, λίγο ενδιαφέρει αν οι πληροφορίες που ζητήθηκαν με έγγραφο της 5ης Φεβρουαρίου 2001 ήταν πραγματικά αναγκαίες. Ακόμα και αν το Πρωτοδικείο θεωρήσει ότι δεν ήταν αναγκαίες, αυτό δεν θα συνεπαγόταν την ακυρότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε τη δυνατότητα να εναντιωθεί στην κίνηση ή τη συνέχιση της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως. Το προσφεύγον δεν μπορεί να διατυπώσει *a posteriori*, μετά τη λήξη της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως και τη λήψη της τελικής αποφάσεως, επιφυλάξεις τις οποίες όφειλε να είχε διατυπώσει δεόντως σε προηγούμενο στάδιο της διαδικασίας. Για τον λόγο αυτόν, η αιτίαση σχετικά με τον εξαντλητικό χαρακτήρα της αρχικής κοινοποίησεως είναι απαράδεκτη.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 93 Πρέπει να καθοριστεί αν, όπως υποστηρίζει το προσφεύγον, η Επιτροπή όφειλε να εξετάσει το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων βάσει του κοινοτικού πλαισίου ΜΜΕ του 1996, το οποίο ίσχυε κατά την ημερομηνία της κοινοποίησεως, ή αν η Επιτροπή βασίμως μπορούσε να εξετάσει, όπως το έπραξε, το εν λόγω καθεστώς βάσει του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ μετά την ημερομηνία της κοινοποίησεως, στον βαθμό που έπρεπε να εκτιμηθούν τα μελλοντικά αποτελέσματα των κοινοποιηθέντων μέτρων επί όσο χρονικό διάστημα θα ίσχυαν. Προς τούτο, πρέπει, συνεπώς, να καθοριστεί αν ο εν λόγω κανονισμός μπορούσε να εφαρμοστεί στις κοινοποιήσεις που εκκρεμούσαν κατά την ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος του.

Επί της δυνατότητας εφαρμογής του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ στις κοινοποιήσεις που εκκρεμούσαν κατά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του

- 94 Κατά πάγια νομολογία, ενώ οι κανόνες διαδικασίας εφαρμόζονται γενικώς επί όλων των διαφορών που εκκρεμούν κατά το χρονικό σημείο της ενάρξεως της ισχύος τους (απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Νοεμβρίου 1981, 212/80 έως 217/80, Salumí κ.λπ., Συλλογή 1981, σ. 2735, σκέψη 9, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Ιανουαρίου 2004, T-142/01 και T-283/01, OPTUC κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-329, σκέψη 60), δεν συμβαίνει το ίδιο με τους ουσιαστικούς κανόνες. Πράγματι, κατά επίσης πάγια νομολογία, οι κοινοτικοί κανόνες ουσιαστικού δικαίου πρέπει να ερμηνεύονται, προς εξασφάλιση της τηρήσεως των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, ως μη διέποντες τις διαμορφωθείσες προ της ενάρξεως της ισχύος τους καταστάσεις, εκτός αν από τη διατύπωσή τους, από τον επιδιωκόμενο σκοπό ή την οικονομία τους προκύπτει σαφώς ότι πρέπει να τους προσδοθεί τέτοιο αποτέλεσμα (προμνησθείσα απόφαση Salumí κ.λπ., σκέψη 9· αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Φεβρουαρίου 1982, 21/81, Bout, Συλλογή 1982, σ. 381, σκέψη 13· της 15ης Ιουλίου 1993, C-34/92, GruSa Fleisch, Συλλογή 1993, σ. I-4147, σκέψη 22, και της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, C-74/00 P και C-75/00 P, Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-7869, σκέψη 119· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 19ης Φεβρουαρίου 1998, T-42/96, Eyckeler & Malt κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-401, σκέψη 55, και της 28ης Ιανουαρίου 2004, T-180/01, Euroagri κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-369, σκέψη 36).

- 95 Ακολουθώντας την προσέγγιση αυτή, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, μολονότι, κατά κανόνα, η αρχή της ασφάλειας δικαίου δεν επιτρέπει να ορίζεται ως χρονικό σημείο ενάρξεως της ισχύος κοινοτικής πράξεως ημερομηνία προγενέστερη της δημοσιεύσεώς της, μπορεί, κατ' εξαίρεση, να συμβαίνει το αντίθετο, οσάκις το απαιτεί ο επιδιωκόμενος σκοπός και γίνεται δεόντως σεβαστή η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων (απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Ιανουαρίου 1979, 98/78, Racke, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 55, σκέψη 20, και προμνησθείσα στη σκέψη 94 απόφαση Salumi κ.λπ., σκέψη 10). Αυτή η νομολογία, όπως διευκρίνισε το Δικαστήριο, ισχύει και στην περίπτωση που η αναδρομικότητα δεν προβλέπεται ρητώς από την ίδια την πράξη, αλλά προκύπτει από το περιεχόμενό της (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1991, C-368/89, Crispoltoni, Συλλογή 1991, σ. I-3695, σκέψη 17· της 29ης Απριλίου 2004, C-487/01 και C-7/02, Gemeinde Leusden και Holin Groep, Συλλογή 2004, σ. I-5337, σκέψη 59, και της 26ης Απριλίου 2005, C-376/02, Goed Wonen, Συλλογή 2005, σ. I-3445, σκέψη 33).
- 96 Η Επιτροπή υποστηρίζει, ωστόσο, ότι η νομολογία αυτή δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω, δεδομένου ότι η άμεση εφαρμογή ενός ουσιαστικού κανόνα στα μελλοντικά αποτελέσματα μιας καταστάσεως γεννηθείσας υπό το κράτος του παλαιότερου κανόνα αποτελεί αρχή του κοινοτικού δικαίου ισχύουσα απεριορίστως.
- 97 Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, ο νέος κανόνας εφαρμόζεται αμέσως στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεως γεννηθείσας υπό το κράτος του παλαιότερου κανόνα (προμνησθείσα στη σκέψη 84 απόφαση Licata κατά ΟΚΕ, σκέψη 31, προμνησθείσα στη σκέψη 84 απόφαση Saldanha και MTS, σκέψη 14, και προμνησθείσα στη σκέψη 73 απόφαση Pokrzepowicz-Meyer, σκέψη 50). Ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο διευκρίνισε, εξάλλου, ότι το πεδίο εφαρμογής της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δεν μπορεί να επεκταθεί τόσο ώστε να παρακωλύει, κατά γενικό τρόπο, την εφαρμογή του νέου κανόνα (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 1988, 203/86, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 4563, σκέψη 19· της 29ης Ιουνίου 1999, C-60/98, Butterfly Music, Συλλογή 1999, σ. I-3939, σκέψη 25, και προμνησθείσα στη σκέψη 73 απόφαση Pokrzepowicz-Meyer, σκέψη 55).
- 98 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι από την προμνησθείσα νομολογία προκύπτει, αφενός, ότι οι κοινοτικές διατάξεις δεν έχουν αναδρομικό αποτέλεσμα πλην της εξαιρετικής περιπτώσεως όπου, κατ' εξαίρεση, προκύπτει σαφώς από το γράμμα τους ή την οικονομία τους ότι αυτή ήταν η πρόθεση του νομοθέτη, ότι ο επιδιωκόμενος σκοπός

το απαιτεί, γίνεται δε δεόντως σεβαστή η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων (βλ. την παρατιθέμενη ανωτέρω στις σκέψεις 94 και 95 νομολογία). Στην περίπτωση αυτή, η εξαίρεση συνίσταται στην αναδρομική εφαρμογή της νέας ρυθμίσεως. Αφετέρου, η κοινοτική νομοθεσία εφαρμόζεται συνήθως στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεων που έχουν γεννηθεί υπό το κράτος του παλαιότερου νόμου, εκτός εάν η άμεση εφαρμογή μιας συγκεκριμένης διατάξεως αντίκειται στην προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των ενδιαφερομένων (βλ. τη νομολογία που παρατίθεται ανωτέρω στη σκέψη 97). Στην περίπτωση αυτή, η εξαίρεση συνίσταται στη μη εφαρμογή της νέας ρυθμίσεως σε ενεστώσα έννομη σχέση. Η νομολογία που αφορά τη δεύτερη αυτή περίπτωση ουδόλως συνεπάγεται αναδρομική εφαρμογή του νόμου, δεδομένου ότι η νέα ρύθμιση περί της οποίας πρόκειται εφαρμόζεται από την έναρξη της ισχύος της στο συνεχιζόμενο ακόμα τμήμα της συμβάσεως (προμνησθείσα στη σκέψη 84 απόφαση Saldanha και MTS, σκέψη 52), της θητείας (προμνησθείσα στη σκέψη 84 απόφαση Licata κατά ΟΚΕ, σκέψη 31), ή άλλης έννομης σχέσεως (προμνησθείσα στη σκέψη 97 απόφαση Butterfly Music), η οποία εξακολουθεί να παράγει τα αποτελέσματά της, συνεπώς, μόνο για το μέλλον.

- 99 Υπό το φως της νομολογίας αυτής, πρέπει να καθοριστεί, πρώτον, αν η εκτίμηση του συμβατού του επίδικου καθεστώτος ενισχύσεων βάσει των κριτηρίων που θεσπίζει ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ σε χρόνο μεταγενέστερο της κοινοποίησής του εν λόγω καθεστώτος, συνιστά αναδρομική εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού ή αν, όπως διατείνεται η Επιτροπή, πρόκειται απλώς για άμεση εφαρμογή μιας νέας ρυθμίσεως, εν προκειμένω του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεως γεννηθείσας μεν υπό το κράτος του κοινοτικού πλαισίου ΜΜΕ του 1996, αλλά συνεχιζόμενης ακόμα κατά την ημερομηνία έναρξεως της ισχύος του εν λόγω κανονισμού.
- 100 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, σε σχέση προς την τελική απόφαση της Επιτροπής, που εγκρίνει την κοινοποιηθείσα ενίσχυση ή την κηρύσσει ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, η κατάσταση στην οποία βρίσκονται το κράτος μέλος και ο αποδέκτης της ενισχύσεως είναι προφανώς εν εξελίξει και προσωρινή, υπό την έννοια ότι η κοινοποίηση δεν παρέχει κανένα δικαίωμα σε έγκριση. Ωστόσο, όσον αφορά τον καθορισμό των κριτηρίων βάσει των οποίων πρέπει να εκτιμάται το συμβατό αυτής της ενισχύσεως με την κοινή αγορά, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος της κοινοποίησής, δεδομένης της σημασίας του ρόλου τον οποίο διαδραματίζει και των νομικών της αποτελεσμάτων στο πλαίσιο της διαδικασίας εξετάσεως των κρατικών ενισχύσεων.

- 101 Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει την κοινοποίηση «μόλις τη λάβει» και, συνεπώς, βάσει της ρυθμίσεως που ισχύει κατά την ημερομηνία αυτή. Επιπλέον, από αυτό ακριβώς το χρονικό σημείο αρχίζει να τρέχει η δίμηνη προθεσμία πριν από την εκπνοή της οποίας πρέπει να ολοκληρωθεί η προκαταρκτική φάση εξετάσεως και της οποίας η υπέρβαση μπορεί να έχει σημαντικές έννομες συνέπειες για την Επιτροπή και για το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, όπως η δυνατότητα του τελευταίου να θέσει σε εφαρμογή την κοινοποιηθείσα ενίσχυση και να τη μετατρέψει έτσι σε υφιστάμενη ενίσχυση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 6, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων.
- 102 Η εφαρμογή, προς τον σκοπό της εκτιμήσεως του συμβατού μιας ενισχύσεως, των κριτηρίων που καθορίζει ρύθμιση τεθείσα σε ισχύ σε χρόνο μεταγενέστερο της κοινοποίησεως της εν λόγω ενισχύσεως προσδίδει, συνεπώς, αναγκαστικά στη ρύθμιση αυτή αναδρομικό αποτέλεσμα. Στην περίπτωση αυτή, ως χρονικό σημείο ενάρξεως της ισχύος της νέας ρυθμίσεως ορίζεται αναγκαστικά ημερομηνία προγενέστερη της ενάρξεως της ισχύος της, ήτοι η ημερομηνία παραλαβής της κοινοποίησεως από την Επιτροπή. Αν θεωρηθεί ότι η εξέταση του συμβατού μιας ενισχύσεως μπορούσε να γίνει βάσει της ρυθμίσεως που τέθηκε σε ισχύ σε χρόνο μεταγενέστερο της κοινοποίησεως της ενισχύσεως, αυτό θα συνεπάγεται ότι η Επιτροπή μπορεί να καθορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο αναλόγως του χρόνου τον οποίο επιλέγει για να προβεί στην εξέταση αυτή. Όμως, μια τέτοια άποψη δύσκολα θα συμβιβαζόταν όχι μόνο με το γεγονός ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων προβλέπει κατά τρόπο επιτακτικό ότι η Επιτροπή προβαίνει στον έλεγχο της κοινοποίησεως «μόλις τη λάβει», αλλά και με τις επιταγές της διαφάνειας και της προβλεψιμότητας των κριτηρίων κατ' εφαρμογήν των οποίων η Επιτροπή εκτιμά το συμβατό των ενισχύσεων με την κοινή αγορά, οι οποίες, όπως η ίδια υπογράμμισε κατά τη διάρκεια της δίκης, αποτελούν τον λόγο υπάρξεως των κειμένων που δημοσιεύει στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.
- 103 Η αλλαγή των κριτηρίων εκτιμήσεως του συμβατού μιας κοινοποιηθείσας ενισχύσεως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, με την αιτιολογία της ενάρξεως της ισχύος μιας νέας ρυθμίσεως, δεν μπορεί, συνεπώς, να θεωρηθεί ως εφαρμογή της νομολογίας σύμφωνα με την οποία ο νέος κανόνας εφαρμόζεται αμέσως στα μελλοντικά αποτελέσματα μιας καταστάσεως γεννηθείσας υπό το κράτος του

παλαιότερου κανόνα. Πράγματι, η νομολογία αυτή επιβάλλει την εφαρμογή του νέου κανόνα μόνο για το μέλλον, ενώ, στην περίπτωση ενισχύσεως κοινοποιηθείσας πριν από την έναρξη της ισχύος του, η εφαρμογή του νέου κανόνα συνεπάγεται την αναδρομική ισχύ του από τον χρόνο της κοινοποίησεως, καθόσον η εκτίμηση του συμβατού γίνεται στο πλαίσιο μιας ενιαίας εξετάσεως, έστω και αν η τελική απόφαση συνιστά πράξη της οποίας η κατάρτιση γίνεται σε πλείονες φάσεις.

- 104 Εξάλλου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, προκειμένου για ενισχύσεις εμπίπτουσες στη Συνθήκη ΑΧ και καταβληθείσες χωρίς να έχουν προηγουμένως κοινοποιηθεί, το Δικαστήριο έκρινε ότι η εφαρμογή των κανόνων του κώδικα που ισχύει κατά την ημερομηνία κατά την οποία η Επιτροπή εκδίδει απόφαση σχετική με το συμβατό ενισχύσεων που καταβλήθηκαν ενόσω ίσχυε προηγούμενος κώδικας οδηγεί πράγματι σε αναδρομική εφαρμογή κοινοτικής ρυθμίσεως (προμνησθείσα στη σκέψη 94 απόφαση Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, σκέψη 118). Το Δικαστήριο θεώρησε ότι από καμία διάταξη του κώδικα που ισχύει κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής δεν προέκυπτε ότι μπορούσε να εφαρμοστεί αναδρομικά και ότι, από την οικονομία και τους σκοπούς των διαδοχικών κωδικών προέκυπτε ότι κάθε ένας από αυτούς είχε θεσπιστεί σε συνάρτηση με τις ανάγκες που υπήρχαν σε συγκεκριμένη περίοδο, μεταγενέστερη της περιόδου κατά τη διάρκεια της οποίας καταβλήθηκαν οι ενισχύσεις (προμνησθείσα στη σκέψη 94 απόφαση Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, σκέψη 120).
- 105 Ομοίως, προκειμένου για ενισχύσεις οι οποίες είχαν κοινοποιηθεί κανονικά πριν από την έναρξη της ισχύος της νέας ρυθμίσεως, το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι ορθώς η Επιτροπή εξέτασε το καθεστώς ενισχύσεων υπό το φως των κανόνων που απέρρεαν από την προηγούμενη πρακτική της και όχι της νέας ρυθμίσεως που είχε τεθεί σε ισχύ εν τω μεταξύ, δεδομένου ότι η τελευταία είχε εφαρμογή στις ενισχύσεις που άρχισαν ή εξακολούθησαν να εφαρμόζονται μετά μια ορισμένη ημερομηνία, μεταγενέστερη της περιόδου που αφορούσαν οι επίδικες ενισχύσεις (απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Νοεμβρίου 2003, T-190/00, Regione Siciliana κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-5015, σκέψεις 94 έως 96).
- 106 Αντιθέτως, λαμβανομένου υπόψη του ότι το νέο πλαίσιο στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, που τέθηκε σε ισχύ μετά την κοινοποίηση της επίμαχης ενισχύσεως, προέβλεπε ρητώς, στο σημείο 82, ότι η Επιτροπή όφειλε να εφαρμόσει τις διατάξεις του «σε όλες τις περιπτώσεις επί των οποίων [θα]

καλ[ούνταν] να λάβει απόφαση μετά τη δημοσίευσή του στην Επίσημη Εφημερίδα, ακόμη και αν οι περιπτώσεις αυτές είχαν κοινοποιηθεί πριν από την εν λόγω δημοσίευση», το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι δικαίως η Επιτροπή είχε εφαρμόσει το πλαίσιο αυτό και όχι εκείνο που ίσχυε κατά τον χρόνο της κοινοποίησεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Νοεμβρίου 2004, T-176/01, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-3931, σκέψη 137).

- 107 Οι προμνησθείσες αποφάσεις επιβεβαιώνουν ότι η εφαρμογή των κριτηρίων που καθορίζονται με ρύθμιση τεθείσα σε ισχύ μετά την ημερομηνία κατά την οποία οι ενισχύσεις περί των οποίων πρόκειται καταβλήθηκαν ή κοινοποιήθηκαν, προς τον σκοπό της εκτιμήσεως του συμβατού τους με την κοινή αγορά, οδηγεί στην αναγνώριση αναδρομικών αποτελεσμάτων στη ρύθμιση αυτή. Σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται ανωτέρω στις σκέψεις 94 και 95, μια τέτοια εφαρμογή μπορεί να γίνει δεκτή μόνον αν από τους όρους, τον σκοπό ή την οικονομία της νέας ρυθμίσεως περί της οποίας πρόκειται προκύπτει ότι η ρύθμιση αυτή μπορεί να τύχει αναδρομικής εφαρμογής.
- 108 Κατόπιν του ανωτέρω συμπεράσματος, πρέπει, δεύτερον, να εξεταστεί αν ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ μπορούσε να τύχει αναδρομικής εφαρμογής. Προς τούτο, πρέπει να ληφθούν υπόψη όχι μόνον το γράμμα του, αλλά και το περιεχόμενό του και ιδίως ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει και να εξακριβωθεί, εν ανάγκη, κατά πόσον έγινε δεόντως σεβαστή η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων.
- 109 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση, πρώτον, ότι ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ δεν περιέχει καμία μεταβατική διάταξη σχετική με το ζήτημα της ενδεχόμενης εφαρμογής του σε καθεστώα ενισχύσεων κοινοποιηθέντα πριν από την έναρξη της ισχύος του.
- 110 Η απουσία μεταβατικών διατάξεων δεν μπορεί, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την Επιτροπή, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ είχε εφαρμογή στις κοινοποιήσεις που βρίσκονταν υπό εξέταση κατά τον χρόνο ενάρξεως της ισχύος του. Πράγματι, το γεγονός ότι η εξέταση ενός

καθεστώς ενισχύσεων βάσει της ισχύουσας κατά την ημερομηνία της κοινοποίησης νομοθεσίας προβλέπεται ρητώς από τις διατάξεις ορισμένων κειμένων, όπως οι διατάξεις του σημείου 6.1 των κατευθυντηρίων γραμμών για τις ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα, οι διατάξεις των σημείων 98 και 100 των κοινοτικών κατευθυντηρίων γραμμών όσον αφορά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων, οι διατάξεις του σημείου 2.6 του κοινοτικού πλαισίου για τις κρατικές ενισχύσεις προς την αυτοκινητοβιομηχανία, οι διατάξεις των σημείων 39 και 40 του πολυτομιακού πλαισίου για τις περιφερειακές ενισχύσεις προς μεγάλα επενδυτικά σχέδια και οι διατάξεις του άρθρου 9α του κανονισμού περί εξαιρέσεως, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 364/2004 της Επιτροπής, της 25ης Φεβρουαρίου 2004, για την τροποποίηση του κανονισμού [περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ] όσον αφορά την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του ώστε να συμπεριλάβει τις ενισχύσεις για έρευνα και ανάπτυξη (ΕΕ L 63, σ. 22), ουδόλως επιτρέπει να συναχθεί ότι η ρύθμιση που ίσχυε κατά την ημερομηνία της κοινοποίησης έχει εφαρμογή μόνον όταν τέτοιες διατάξεις προβλέπονται ρητώς από τη μεταγενέστερη ρύθμιση.

- 111 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί, αφενός, ότι η Επιτροπή, σε άλλα κείμενα, προσέθεσε διατάξεις προβλέπουσες ρητώς την εφαρμογή νέων κριτηρίων στις ενισχύσεις που κοινοποιήθηκαν πριν από την έναρξη της ισχύος τους, όπως οι διατάξεις του σημείου 82 του κοινοτικού πλαισίου των ενισχύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος και εκείνες του άρθρου 11, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 2204/2002 της Επιτροπής, της 12ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις για την απασχόληση (ΕΕ L 337, σ. 3). Αφετέρου, καίτοι τίποτε δεν εμποδίζει την Επιτροπή να προβλέπει, στα κείμενα που καθορίζουν τα κριτήρια τα οποία προτίθεται να χρησιμοποιεί προς εξέταση του συμβατού μιας ενισχύσεως ή ενός καθεστώτος ενισχύσεων με την κοινή αγορά, μέτρα ρυθμίζοντα ειδικά τη διαχρονική εφαρμογή των διατάξεων που καθορίζουν τα εν λόγω κριτήρια, η ύπαρξη μιας τέτοιας δυνατότητας δεν μπορεί να ανατρέψει την αρχή που απορρέει από τη νομολογία που παρατίθεται ανωτέρω στις σκέψεις 94 και 95 και σύμφωνα με την οποία, ελλείψει τέτοιων μέτρων, οι διατάξεις που καθορίζουν τα νέα κριτήρια δεν μπορούν καταρχήν να εφαρμοστούν στις ενισχύσεις που είχαν κοινοποιηθεί πριν από την έναρξη της ισχύος τους.
- 112 Δεύτερον, ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ δεν περιέχει —έμμεσες έστω— ενδείξεις που να επιτρέπουν να θεωρηθεί ότι μπορούσε να εφαρμοστεί αναδρομικώς.

- 113 Πράγματι, ο σκοπός του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ συνίσταται, αφενός, στην εκτέλεση του κανονισμού εξουσιοδοτήσεως, προβλέποντας, για την κατηγορία των ενισχύσεων προς τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν οι ενισχύσεις αυτές ώστε τα κράτη μέλη να απαλλάσσονται από την υποχρέωση κοινοποιήσεως, και τούτο προκειμένου, ιδίως, να απλουστευθεί η διοικητική διαχείριση χωρίς εξασθένηση του ελέγχου και να αυξηθούν η διαφάνεια και η ασφάλεια δικαίου. Εξυπακούεται ότι, ενόψει ενός τέτοιου σκοπού, ιδίως δε του σκοπού που συνίσταται στο να παρασχεθεί στα κράτη μέλη η δυνατότητα να ελέγχουν τα ίδια αν ένα σχέδιο ενισχύσεως ανταποκρίνεται στα κριτήρια που καθορίζει ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ και δεν υπόκειται, ως εκ τούτου, στην υποχρέωση κοινοποιήσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ, ο εν λόγω κανονισμός δεν μπορούσε να εφαρμόζεται παρά μόνο για το μέλλον και, συνεπώς, δεν είχε τη δυνατότητα να εφαρμοστεί στις ήδη πραγματοποιηθείσες κοινοποιήσεις.
- 114 Αφετέρου, η Επιτροπή εξήγησε ότι ο κανονισμός περί εξαιρέσεως είχε επίσης ως σκοπό την αντικατάσταση των κριτηρίων που είχαν καθοριστεί με το κοινοτικό πλαίσιο ΜΜΕ του 1996, όπως προκύπτει από τη διατύπωση της αιτιολογικής σκέψεως 4, η οποία αναφέρει ότι το εν λόγω πλαίσιο «πρέπει να καταργηθ[εί] από την ημερομηνία έναρξης του παρόντος κανονισμού, δεδομένου ότι το περιεχόμενό [του] αντικαθίσταται από τον παρόντα κανονισμό». Προκειμένου για το ζήτημα κατά πόσον τα νέα κριτήρια εφαρμόζονταν στις εκκρεμείς κοινοποιήσεις, πρέπει, ωστόσο, να υπομνησθεί ότι, στην ίδια αιτιολογική σκέψη, αναφέρεται ότι ο κανονισμός «δεν θίγει την ευχέρεια των κρατών μελών να κοινοποιούν τις κρατικές ενισχύσεις προς τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις» και ότι, στην περίπτωση αυτή, «[η] Επιτροπή αξιολογεί τις κοινοποιήσεις αυτές με γνώμονα, ιδίως, τα κριτήρια που καθορίζονται στον παρόντα κανονισμό». Η διατύπωση της προμνησθείσας αιτιολογικής σκέψεως, προβλέποντας ότι τα κράτη μέλη διατηρούν τη δυνατότητα να κοινοποιούν ενισχύσεις που εμπίπτουν στην κατηγορία την οποία αφορά ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, δεν μπορεί παρά να αναφέρεται σε —κατ' εξαίρεση διενεργούμενες— κοινοποιήσεις μεταγενέστερες της ενάρξεως της ισχύος του εν λόγω κανονισμού.
- 115 Ασφαλώς, η αντικατάσταση του κοινοτικού πλαισίου ΜΜΕ του 1996 από τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, όπως αυτή αναγγέλλεται από την προμνησθείσα αιτιολογική σκέψη 4, θα μπορούσε εμμέσως να υποδηλώνει ότι η Επιτροπή είχε την πρόθεση να ακολουθήσει αυστηρότερη πολιτική στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και όσον αφορά τις κοινοποιούμενες ενισχύσεις. Το γεγονός αυτό και μόνον, ωστόσο, δεν μπορεί να

θεωρηθεί επαρκές προς συναγωγή του συμπεράσματος ότι ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ προοριζόταν να τύχει αναδρομικής εφαρμογής, ιδίως δεδομένου ότι η ίδια αιτιολογική σκέψη προβλέπει, όσον αφορά τις ενισχύσεις που θα κοινοποιούνται στο μέλλον, ότι θα εξετάζονται «ιδίως», δηλαδή όχι αποκλειστικά, υπό το φως των κριτηρίων που καθορίζει ο εν λόγω κανονισμός. Όμως, αν ένα καθεστώς ενισχύσεων που κοινοποιείται κανονικά μετά την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ δεν χρειάζεται να αξιολογηθεί αποκλειστικά βάσει των κριτηρίων που καθορίζει ο κανονισμός αυτός, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο σκοπός που επιδιώκει ο ίδιος κανονισμός απαιτεί να του αναγνωριστεί, κατ' εξαίρεση, αναδρομική ισχύς.

116 Επιπλέον, η αναδρομική εφαρμογή του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ είναι επιτρεπτή μόνον αν έχει γίνει δεόντως σεβαστή η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων. Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το —προβαλλόμενο από την Επιτροπή— γεγονός ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε γνώση της επικείμενης εξελίξεως των κριτηρίων εξετάσεως του επιδίκου καθεστώτος ενισχύσεων κατά τον χρόνο της κοινοποίησής του εν λόγω καθεστώτος ουδόλως μεταβάλλει το συμπέρασμα αυτό. Πράγματι, είναι μιν αληθές ότι τα κράτη μέλη μετέσχαν στη νομοθετική διαδικασία που κατέληξε στην έκδοση του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ· όμως, αφενός, τα κράτη μέλη δεν είναι σε θέση να προβλέψουν ούτε το οριστικό περιεχόμενο του κειμένου που θα εγκριθεί τελικά ούτε την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του και, αφετέρου, ο εν λόγω κανονισμός αποσκοπεί στον καθορισμό των προϋποθέσεων από τις οποίες εξαρτάται η απαλλαγή από την υποχρέωση κοινοποίησής της οποία προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ, και όχι η έγκριση κοινοποιηθείσας ενισχύσεως. Εξάλλου, το σχέδιο του κανονισμού περί εξαιρέσεως, με τη διατύπωση που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της 28ης Μαρτίου 2000 (ΕΕ C 89, σ. 15), δεν περιελάμβανε ούτε την αιτιολογική σκέψη που μνημονεύθηκε ανωτέρω στη σκέψη 114 ούτε άλλες ενδείξεις ως προς το ότι το κοινοτικό πλαίσιο ΜΜΕ του 1996 επρόκειτο να καταργηθεί και να αντικατασταθεί από τον εν λόγω κανονισμό. Υπό τις συνθήκες αυτές, η αναδρομική εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού δεν πληροί ούτε την προϋπόθεση του σεβασμού της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των ενδιαφερομένων ούτε την προϋπόθεση της τηρήσεως της αρχής της ασφάλειας δικαίου.

117 Εξάλλου, το γεγονός ότι τα κείμενα που δημοσιεύει η Επιτροπή στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, όπως η ίδια τόνισε, αποσκοπούν στην εξασφάλιση της διαφάνειας και της προβλεψιμότητας της πρακτικής της όσον αφορά την έγκριση των ενισχύσεων, δεν επιτρέπει, καταρχήν, στην Επιτροπή να αξιολογεί το συμβατό μιας ενισχύσεως βάσει ρυθμίσεως η οποία τέθηκε σε ισχύ ενώ είχε ήδη γίνει η κοινοποίηση και είχε ήδη αρχίσει η εξέταση του συμβατού της ενισχύσεως με την

κοινή αγορά. Προφανώς, αυτός ο τρόπος ενέργειας έχει ως συνέπεια τη μείωση —αν όχι την εξάλειψη— της προβλεψιμότητας της πρακτικής της Επιτροπής όσον αφορά την έγκριση των ενισχύσεων και δεν μπορεί παρά να περιάγει τα κράτη μέλη σε κατάσταση νομικής αβεβαιότητας, υπό την έννοια ότι δεν μπορούν να έχουν καμία εμπιστοσύνη στο ότι ένα σχέδιο ενισχύσεων που έχουν καταρτίσει υπό το φως των κριτηρίων της ρυθμίσεως που ίσχυε κατά τον χρόνο της κοινοποίησής τους θα εξεταστεί από την Επιτροπή βάσει των ίδιων αυτών κριτηρίων.

- 118 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, με ανακοίνωση για τον καθορισμό των εφαρμοστέων κανόνων για την αξιολόγηση παράνομης κρατικής ενίσχυσης (ΕΕ 2002, C 119, σ. 22), η Επιτροπή, για λόγους διαφάνειας και ασφάλειας δικαίου, πληροφόρησε τα κράτη μέλη και τους τρίτους ότι θα αξιολογούσε πάντοτε το συμβατό των μη κοινοποιουμένων ενισχύσεων με την κοινή αγορά σύμφωνα με τα ουσιαστικά κριτήρια που καθορίζονται στο νομοθέτημα που θα ίσχυε κατά τον χρόνο χορηγήσεως των ενισχύσεων. Όμως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι, προς καθορισμό της εφαρμοστέας ρυθμίσεως προς εκτίμηση του συμβατού μιας ενισχύσεως με την κοινή αγορά, μια κατάσταση πρέπει να θεωρείται ως «παγιωμένη» όταν πρόκειται για ενισχύσεις χορηγηθείσες κατά παράβαση της υποχρεώσεως κοινοποίησεως, υπό την έννοια ότι οι ενισχύσεις αυτές πρέπει να εξετάζονται υπό το φως των κριτηρίων που ίσχυαν κατά τον χρόνο χορηγήσεώς τους, σύμφωνα με την εν λόγω ανακοίνωση και την προμνησθείσα στη σκέψη 94 απόφαση *Falck και Acciaierie di Bolzano* κατά Επιτροπής (σκέψη 118), και ως «προσωρινή» όταν πρόκειται για κανονικά κοινοποιηθείσες ενισχύσεις, για τις οποίες τα κριτήρια εξετάσεως μπορούν νομίμως να μεταβληθούν έως την παραμονή της τελικής αποφάσεως και παρά το γεγονός ότι ολόκληρη η διαδικασία εξελίχθηκε με βάση τα κριτήρια που καθόριζε η προϊσχύσασα ρύθμιση.
- 119 Η εφαρμογή στην πράξη μιας τέτοιας θέσεως θα αποτελούσε πηγή νομικής αβεβαιότητας για τα κράτη μέλη και θα μπορούσε να έχει αρνητικά αποτελέσματα εφόσον, προβλέποντας ότι η εφαρμοστέα ρύθμιση θα καταστεί αυστηρότερη, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να παρακινηθούν να εκτελέσουν μια ενίσχυση αντί να την κοινοποιήσουν στην Επιτροπή. Εξάλλου, ένα τέτοιο αποτέλεσμα θα αντέβαινε στη νομολογία σύμφωνα με την οποία πρέπει να αποφεύγεται κάθε ερμηνεία που θα ευνοούσε τη μη τήρηση, εκ μέρους του ενδιαφερομένου κράτους μέλους, του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Νοεμβρίου 1991, C-354/90, *Fédération nationale du commerce extérieur*, Συλλογή 1991, σ. I-5505, σκέψη 16, και της 21ης Οκτωβρίου 2003, C-261/01 και C-262/01, *R Van Calster* κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-12249, σκέψη 63). Πράγματι, αν, προκειμένου για σχεδιαζόμενο μέτρο ενισχύσεως, είτε αυτό συμβιβάζεται με την κοινή αγορά είτε όχι, η μη συμμόρφωση με το άρθρο 88, παράγραφος 3, δεν συνεπαγόταν κανένα μεγαλύτερο κίνδυνο ή κύρωση απ' ό,τι η

συμμόρφωση προς την ίδια διάταξη, το κίνητρο των κρατών μελών να προβαίνουν σε κοινοποίηση και να αναμένουν την απόφαση ως προς τον συμβατό ή μη χαρακτήρα τους θα μειωνόταν σε πολύ μεγάλο βαθμό (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs στην υπόθεση C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich* κ.λπ., επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Οκτωβρίου 2006, μη δημοσιευθείσες ακόμα στη Συλλογή, σημείο 50).

120 Εν κατακλείδι, τόσο από τους όρους όσο και από τον σκοπό του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, καθώς και από τις επιταγές που απορρέουν από την τήρηση των αρχών της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου, προκύπτει ότι ο κανονισμός αυτός δεν μπορεί να τύχει αναδρομικής εφαρμογής.

121 Το συμπέρασμα αυτό δεν μπορεί να ανατραπεί από το γεγονός ότι, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω στη σκέψη 86, η Επιτροπή ενέκρινε πλείονα καθεστώτα ενισχύσεων κοινοποιηθέντα πριν από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ με βάση τον κανονισμό αυτόν, δεδομένου ότι δεν αποφάνθηκε επί των καθεστώτων αυτών πριν από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού αυτού. Συναφώς, αρκεί η παρατήρηση ότι δεν μπορεί να υπερισχύσει μια πρακτική της Επιτροπής αντιβαίνουσα στις αρχές που απορρέουν από τη νομολογία. Εξάλλου, όπως δήλωσε το προσφεύγον χωρίς να αντικρουσθεί επί του σημείου αυτού από την Επιτροπή, επρόκειτο για μέτρα ενισχύσεων που αφορούσαν τις επενδύσεις ή την επαγγελματική κατάρτιση και για τα οποία τα κριτήρια εκτιμήσεως, ιδίως το κριτήριο της αποδεκτής εντάσεως, είχαν παραμείνει αμετάβλητα σε σχέση προς αυτά της προγενέστερης ρυθμίσεως (βλ. ανωτέρω σκέψη 76), οπότε η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων, εν πάση περιπτώσει, δεν μπορούσε να θιγεί.

122 Πρέπει, ωστόσο, να παρατηρηθεί ότι, ναι μεν η Επιτροπή υποτίθεται ότι αρχίζει την εξέταση του συμβατού μιας ενισχύσεως με την κοινή αγορά μόλις λάβει την κοινοποίηση, και συνεπώς βάσει των κριτηρίων της ρυθμίσεως που ισχύει κατά την ημερομηνία αυτή, η εξέταση αυτή δεν μπορεί, όμως, να αρχίσει πραγματικά παρά μόνον αφού έχουν ανακοινωθεί όλες οι απαραίτητες πληροφορίες, δηλαδή αφότου η κοινοποίηση καταστεί πλήρης. Βάσει αυτής της οπτικής, αλλά και για να μη γίνεται η κοινοποίηση σε στάδιο κατά το οποίο δεν περιέχει όλα τα στοιχεία που είναι αναγκαία για την εξέτασή της και να μη μπορεί να επιλέγεται η ημερομηνία

της κοινοποιήσεως αναλόγως και ενόψει της μεταβολής των κριτηρίων βάσει των οποίων πρέπει να εκτιμηθεί το συμβατό της ενισχύσεως με την κοινή αγορά, πρέπει να θεωρηθεί ότι εφαρμοστέα είναι η ρύθμιση εκείνη που ισχύει κατά τον χρόνο κατά τον οποίο η κοινοποίηση καθίσταται πλήρης.

- 123 Πρέπει, συνεπώς, να εξακριβωθεί αν, στην υπό κρίση περίπτωση, όπως διατείνεται το προσφεύγον, η αρχική κοινοποίηση ήταν πλήρης, οπότε η Επιτροπή δεν μπορούσε να επικαλεστεί, όπως το πράττει στο σημείο 56 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι μόνον μετά την έναρξη της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ κατέστη η κοινοποίηση πλήρης ώστε να θεωρήσει ότι εφαρμοστέος ήταν αυτός ο κανονισμός.

Επί της αιτιάσεως που αντλείται από τον εξαντλητικό χαρακτήρα της αρχικής κοινοποιήσεως

— Επί του παραδεκτού της αιτιάσεως

- 124 Η Επιτροπή επικαλείται το απαράδεκτο της αιτιάσεως την οποία το προσφεύγον αντλεί από τον πλήρη χαρακτήρα της αρχικής κοινοποιήσεως προβάλλοντας ως αιτιολογία, αφενός, ότι δεν προβλήθηκε κατά την επίσημη διαδικασία εξετάσεως και, αφετέρου, ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και το προσφεύγον δεν εναντιώθηκαν ούτε στην κίνηση ούτε στη συνέχιση της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, αναγνωρίζοντας έτσι τη νομιμότητα της εν λόγω διαδικασίας και το αναγκαίο των ζητηθεισών πληροφοριών. Το προσφεύγον δεν μπορεί, συνεπώς, να αμφισβητεί την τελική απόφαση διατυπώνοντας επιφυλάξεις τις οποίες όφειλε να έχει διατυπώσει σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας. Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι το απαράδεκτο αυτού του λόγου ακυρώσεως συνδεόταν στενά με το γεγονός ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν είχε κάνει χρήση της δυνατότητας που της παρέχει το άρθρο 4, παράγραφος 6, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων και ότι το προσφεύγον δεν είχε, κατά συνέπεια, κανένα έννομο συμφέρον προς άσκηση προσφυγής επί του σημείου αυτού.

- 125 Το απαράδεκτο της υπό κρίση αιτιάσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό.
- 126 Πρώτον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το προσφεύγον, υποστηρίζοντας ότι η αρχική κοινοποίηση ήταν πλήρης, επιχειρεί να αποδείξει ότι το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων δεν έπρεπε να εκτιμηθεί με βάση τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ σε χρόνο μεταγενέστερο αυτής της κοινοποίησεως. Αντίθετα προς τους σχετικούς ισχυρισμούς της Επιτροπής, πρόκειται για θέση την οποία η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας διατύπωσε, μεταξύ άλλων, με τις παρατηρήσεις της επί της κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, με τις οποίες ανέφερε ότι «[ο]ι γερμανικές αρχές δεν συμερίζονται την άποψη της Επιτροπής ότι η εξέταση του καθεστώτος ενισχύσεως δεν ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί βάσει των εγγράφων που κοινοποιήθηκαν στις 3 Ιανουαρίου 2001 και εμμένουν, κατά συνέπεια, στην άποψή τους ότι το καθεστώς ενισχύσεων πρέπει να εξεταστεί βάσει του [κοινοτικού πλαισίου ΜΜΕ του 1996] το οποίο ίσχυε κατά τον χρόνο της κοινοποιήσεως».
- 127 Δεύτερον, πρέπει να τονιστεί ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία, η δυνατότητα προσβολής της αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την αποδυνάμωση των διαδικαστικών δικαιωμάτων των ενδιαφερομένων εμποδίζοντάς τους να ζητήσουν την ακύρωση της τελικής αποφάσεως και να επικαλεστούν προς στήριξη της προσφυγής τους ελαττώματα σχετικά με όλα τα στάδια της διαδικασίας που οδήγησε στην απόφαση αυτή. Πράγματι, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, μολονότι έχει ίδια και αυτόνομα έννομα αποτελέσματα, εμφανίζει χαρακτήρα προπαρασκευαστικό της τελικής αποφάσεως που θα καθορίσει οριστικά τη θέση της Επιτροπής και με την οποία η τελευταία μπορεί να αναθεωρήσει τις εκτιμήσεις τις οποίες είχε διατυπώσει με την απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας. Εξάλλου, η αποδοχή της απόψεως της Επιτροπής θα συνεπαγόταν ότι κρίνονται εκ των προτέρων οι επί της ουσίας συζητήσεις και συγχέονται οι διαφορετικές φάσεις της διοικητικής και ένδικης διαδικασίας, αποδυναμωμένου του ουσιώδους σκοπού της διαδικασίας της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, ο οποίος συνίσταται στο να παρέχεται η δυνατότητα στους μεν ενδιαφερομένους να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους επί όλων των αμφιλεγόμενων πτυχών του φακέλου, στη δε Επιτροπή να λαμβάνει την τελική απόφαση λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις αυτές (βλ., υπό την έννοια αυτή, προμνησθείσα στη σκέψη 105 απόφαση Regione Siciliana κατά Επιτροπής, σκέψεις 47, 48 και 51).

- 128 Εν προκειμένω, αρκεί η διαπίστωση ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι η τελική απόφαση που περατώνει τη διαδικασία και ότι η απόφαση αυτή παράγει δεσμευτικά και οριστικά έννομα αποτελέσματα έναντι των ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων όσον αφορά τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας ρυθμίσεως. Συνεπώς, το προσφεύγον πρέπει να διαθέτει ένα μέσο ένδικης προσφυγής κατά του συνόλου της αποφάσεως, ήτοι και κατά το μέτρο που η απόφαση αυτή αναφέρει ότι η αρχική κοινοποίηση δεν κατέστη πλήρης παρά μόνον σε ημερομηνία μεταγενέστερη της ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ (βλ., υπό την έννοια αυτή, προμνησθείσα στη σκέψη 105 απόφαση Regione Siciliana κατά Επιτροπής, σκέψη 49).
- 129 Όσον αφορά το επιχείρημα της Επιτροπής ότι το προσφεύγον δεν έχει κανένα έννομο συμφέρον προς άσκηση προσφυγής όσον αφορά τον καθ' υπόθεση εξαντλητικό χαρακτήρα της αρχικής κοινοποίησης, με την αιτιολογία ότι δεν έκανε χρήση της δυνατότητας που του παρέχει το άρθρο 4, παράγραφος 6, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων να θέσει σε εφαρμογή το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων αφού ειδοποιήσει προηγουμένως την Επιτροπή, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η μόνη συνέπεια που πρέπει να αντληθεί είναι το ότι το κοινοποιηθέν σχέδιο δεν μπόρεσε να αποκτήσει την ιδιότητα του υφισταμένου καθεστώτος ενισχύσεων. Εφόσον, συνεπώς, το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων διατήρησε τον χαρακτήρα της νέας ενισχύσεως, η Επιτροπή είχε δικαίωμα να αποφασίσει την κίνηση της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως του καθεστώτος αυτού (βλ., υπό την έννοια αυτή, προμνησθείσα στη σκέψη 56 απόφαση Regione autonoma della Sardegna κατά Επιτροπής, σκέψη 49), πράγμα που δεν αμφισβητεί το προσφεύγον.
- 130 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν μπορεί βασίμως να υποστηριχθεί ότι, εφόσον δεν άσκησε, εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, προσφυγή κατά της αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως και δεν έκανε χρήση του άρθρου 4, παράγραφος 6, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, το προσφεύγον δεν μπορεί πλέον να υποστηρίξει, στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής που άσκησε κατά τις τελικής αποφάσεως, ότι η Επιτροπή κακώς θεώρησε ότι η κοινοποίηση δεν ήταν πλήρης και ότι, ως εκ τούτου, καθυστέρησε αδικαιολόγητα την εξέταση της κοινοποίησεως.
- 131 Συνεπώς, η αιτίαση που αντλείται από τον εξαντλητικό χαρακτήρα της αρχικής κοινοποίησεως είναι παραδεκτή.

— Επί της ουσίας

- 132 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 4 του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, που καθορίζει τις προθεσμίες στις οποίες υπόκειται η εξέταση των κοινοποιουμένων ενισχύσεων, η Επιτροπή διαθέτει προθεσμία δύο μηνών για να διαπιστώσει, μετά από προκαταρκτική εξέταση, είτε ότι το κοινοποιηθέν μέτρο δεν αποτελεί ενίσχυση, είτε ότι το κοινοποιηθέν μέτρο δεν δημιουργεί αμφιβολίες ως προς το ότι συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, είτε, ακόμα, ότι το κοινοποιηθέν μέτρο δημιουργεί αμφιβολίες ως προς το αν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, οπότε η Επιτροπή αποφασίζει την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Η δίμηνη προθεσμία αρχίζει την επομένη της ημέρας παραλαβής πλήρους κοινοποιήσεως (άρθρο 4, παράγραφος 5, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων).
- 133 Πρέπει, επίσης, να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία η οποία καθόρισε τις αρχές που ίσχυαν προ της ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, για να είναι μια κοινοποίηση πλήρης, αρκεί να διαθέτει η Επιτροπή, κατά την προκαταρκτική φάση εξετάσεως, όλες τις πληροφορίες που θα της επιτρέψουν να συναγάγει, χωρίς να είναι αναγκαία η εξέταση σε βάθος, ότι τα κρατικά μέτρα συμβιβάζονται με τη Συνθήκη και να τα διακρίνει έτσι από εκείνα που δημιουργούν αμφιβολίες ως προς το συμβατό τους με την κοινή αγορά (προμνησθείσα στη σκέψη 80 απόφαση Αυστρία κατά Επιτροπής, σκέψη 54). Συνεπώς, για τις ανάγκες της προκαταρκτικής φάσεως, αρκεί να περιέχει η κοινοποίηση, εξ υπαρχής ή κατόπιν των απαντήσεων του κράτους μέλους στις ερωτήσεις της Επιτροπής, τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες ώστε να μπορεί η τελευταία να διαμορφώσει μια πρώτη άποψη σχετικά με το συμβατό της ενισχύσεως με τη Συνθήκη (προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Lorenz, σκέψη 3· προμνησθείσα στη σκέψη 80 απόφαση Αυστρία κατά Επιτροπής, σκέψη 56, και προμνησθείσα στη σκέψη 56 απόφαση Regione autonoma della Sardegna κατά Επιτροπής, σκέψη 40).
- 134 Όσον αφορά τον κανονισμό περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, το άρθρο 2, παράγραφος 2, προβλέπει ότι η κοινοποίηση είναι πλήρης όταν «το οικείο κράτος μέλος παρέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες που θα επιτρέψουν στην Επιτροπή να λάβει απόφαση σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 7 (εφεξής αποκαλούμενη “πλήρης κοινοποίηση”)». Ο ίδιος κανονισμός καθορίζει, στο άρθρο 4, παράγραφος

5, τρίτη περίοδος, και στο άρθρο 5, παράγραφος 3, μέσω ενός δεύτερου ορισμού («[η] κοινοποίηση θεωρείται πλήρης» ή «[το κράτος μέλος] αναφέρει ότι, κατά την εκτίμησή του, η κοινοποίηση είναι πλήρης»), το χρονικό σημείο από το οποίο πρέπει να θεωρείται ότι η Επιτροπή έχει στην κατοχή της όλες τις αναγκαίες πληροφορίες, ήτοι όταν η Επιτροπή δεν ζητά πλέον περαιτέρω πληροφορίες ή κατόπιν δεόντως αιτιολογημένης σχετικής δηλώσεως του ενδιαφερομένου κράτους μέλους. Ουσιώδης σκοπός του δεύτερου αυτού ορισμού είναι, συνεπώς, ο καθορισμός της ημέρας από την οποία αρχίζει η δίμηνη προθεσμία του άρθρου 4, παράγραφος 5, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, πράγμα που έχει σημαντικές συνέπειες όχι μόνο για τα κράτη μέλη, αλλά και για την Επιτροπή.

135 Ο ορισμός της πλήρους κοινοποίησης, που περιέχεται στο άρθρο 4, παράγραφος 5, τρίτη περίοδος, καθώς και εκείνος που προκύπτει εμμέσως από το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε συνδυασμό με, και σε συνάρτηση προς, τον σκοπό της παραγράφου 6 του άρθρου 4 του ίδιου κανονισμού, που προβλέπει ότι, αν η Επιτροπή δεν έχει λάβει, εντός δύο μηνών, απόφαση σχετικά με πλήρη κοινοποίηση κατά την έννοια των προμνησθεισών διατάξεων, «η ενίσχυση θεωρείται ότι έχει εγκριθεί από την Επιτροπή» και «[τ]ο οικείο κράτος μέλος μπορεί κατόπιν τούτου να θέσει σε εφαρμογή τα εν λόγω μέτρα αφού ειδοποιήσει προηγουμένως σχετικά την Επιτροπή». Η διάταξη αυτή παρέχει, συνεπώς, στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αποφεύγουν να παρατείνει η Επιτροπή τεχνητά τη διάρκεια της προκαταρκτικής φάσεως εξετάσεως αφήνοντάς τα σε νομική αβεβαιότητα ως προς την τύχη της σχεδιαζόμενης ενισχύσεως.

136 Επομένως, το γεγονός ότι το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν εναντιώνεται, βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων, σε τυχόν παρεκλυστική χρήση των αιτήσεων παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών δεν μπορεί, όπως υπογραμμίζεται ανωτέρω στη σκέψη 129, να έχει αρνητικό αποτέλεσμα άλλο από αυτό που προβλέπει ρητώς το εν λόγω σύστημα, ήτοι την αδυναμία επικλήσεως της δυνατότητας που προβλέπεται από το άρθρο 4, παράγραφος 6, του ίδιου κανονισμού να θέσει το κράτος μέλος σε εφαρμογή το σχεδιαζόμενο καθεστώς ενισχύσεων μετατρέποντάς το, έτσι, σε υφιστάμενο καθεστώς ενισχύσεων.

- 137 Το ίδιο αυτό γεγονός ουδόλως, συνεπώς, επιτρέπει να συναχθεί ότι η κοινοποίηση δεν ήταν πλήρης, δεδομένου ότι το καθοριστικό ως προς το ζήτημα αυτό κριτήριο είναι, σύμφωνα με την παρατεθείσα στη σκέψη 133 νομολογία, το αν η κοινοποίηση περιέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες ώστε να μπορεί η Επιτροπή να διαμορφώσει μια πρώτη άποψη ως προς το συμβατό της ενισχύσεως με τη Συνθήκη.
- 138 Το συμπέρασμα αυτό δεν ανατρέπεται από το ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων απαιτεί, για να είναι πλήρης η κοινοποίηση, την ανακοίνωση όλων των πληροφοριών που είναι απαραίτητες στην Επιτροπή είτε για να λάβει την απόφαση που οφείλει να λάβει κατά το πέρας της προκαταρκτικής εξετάσεως, είτε για να λάβει την τελική απόφαση ως προς το συμβατό της ενισχύσεως με την κοινή αγορά και δεν περιορίζει, συνεπώς, το σύνολο των πληροφοριών που απαιτούνται για την κοινοποίηση μόνο σε εκείνες που είναι απαραίτητες ώστε να μπορέσει η Επιτροπή να λάβει την απόφαση που οφείλει να λάβει κατά το πέρας της προκαταρκτικής φάσεως εξετάσεως. Πράγματι, το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων πρέπει να αναγνωσθεί λαμβανομένου υπόψη του ότι η Επιτροπή υποχρεούται να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως αν το κοινοποιηθέν μέτρο δημιουργεί αμφιβολίες ως προς το συμβατό του με την κοινή αγορά και, συνεπώς, πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζει όλα τα πραγματικά στοιχεία που είναι αναγκαία προς τούτο. Όσον αφορά όλες τις λοιπές πληροφορίες που θα μπορούσαν να αποδειχθούν αναγκαίες για τη λήψη της τελικής αποφάσεως όσον αφορά το συμβατό της ενισχύσεως, αρκεί η παρατήρηση ότι ούτε το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος ούτε η Επιτροπή γνωρίζουν εκ των προτέρων τις πληροφορίες που θα αποδειχθούν αναγκαίες για τη λήψη της τελικής αποφάσεως, καθόσον ανάγκη για τέτοιες πληροφορίες μπορεί να ανακύψει μόνο κατά την επίσημη διαδικασία εξετάσεως, ιδίως αφού η Επιτροπή θα έχει λάβει τις παρατηρήσεις των τρίτων ενδιαφερομένων (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προμνησθείσα στη σκέψη 89 απόφαση Αυστρία κατά Επιτροπής, σημεία 90 και 91).
- 139 Πρέπει, συνεπώς, να θεωρηθεί ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού περί της διαδικασίας των κρατικών ενισχύσεων και σύμφωνα με την προμνημονευθείσα στη σκέψη 133 νομολογία, για να είναι πλήρης η κοινοποίηση, για τους σκοπούς της προκαταρκτικής φάσεως εξετάσεως, αρκεί να περιέχει τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες ώστε να μπορεί η Επιτροπή να διαμορφώσει μια πρώτη άποψη ως προς το κατά πόσον συμβιβάζεται το κοινοποιηθέν μέτρο με την κοινή αγορά και να αποφασίσει, σε περίπτωση αμφιβολιών ως προς το ζήτημα αυτό, να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως.

- 140 Ακριβώς υπό το φως των προεκτεθέντων πρέπει να εξεταστεί το περιεχόμενο της αλληλογραφίας που αντηλλάγη μεταξύ της Επιτροπής και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και να καθοριστεί αν, όπως διατείνεται το προσφεύγον, η αρχική κοινοποίηση ήταν πλήρης.
- 141 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατόπιν της αρχικής κοινοποίησης της 29ης Δεκεμβρίου 2000, η Επιτροπή ζήτησε συμπληρωματικές πληροφορίες από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δύο φορές, ήτοι στις 5 Φεβρουαρίου και στις 5 Σεπτεμβρίου 2001. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας απάντησε με έγγραφα, αντιστοίχως, της 12ης Μαρτίου και της 9ης Οκτωβρίου 2001.
- 142 Όσον αφορά την πρώτη αίτηση παροχής πληροφοριών, η οποία διαβιβάστηκε με έγγραφο της 5ης Φεβρουαρίου 2001, η Επιτροπή περιορίστηκε να ερωτήσει την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας «αν οι υποβοηθούμενες δραστηριότητες “soft aid” [ήταν] συμβατές με τον [κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ], δηλαδή αν ο όγκος της ενισχύσεως που προβλέπεται στην επίμαχη κοινοποίηση [μπορούσε] να μειωθεί στο επίπεδο του προβλεπόμενου από τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ» και διευκρίνισε ότι, « [σ]την περίπτωση που αυτό δεν [ήταν] δυνατόν, απαιτεί[το] συγκεκριμένη αιτιολογία (αναγκαίο της ενισχύσεως και συμβατό από οικονομικής απόψεως)».
- 143 Όπως ορθώς υπογραμμίζει το προσφεύγον, η Επιτροπή, με το έγγραφο της 5ης Φεβρουαρίου 2001, αφενός, ζήτησε από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας μια γνώμη ως προς το συμβατό των ενισχύσεων που αφορούσαν υπηρεσίες παροχής συμβουλών με τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ και, αφετέρου, τη ρώτησε αν ήταν διατεθειμένη να μειώσει τον όγκο των επιμέσων ενισχύσεων ώστε να τις καταστήσει συμβατές με τον εν λόγω κανονισμό. Όμως, μια τέτοια αίτηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αίτηση παροχής πραγματικών πληροφοριακών στοιχείων αναγκαίων προς εκτίμηση του συμβατού του κοινοποιηθέντος καθεστώτος ενισχύσεων, αλλά μάλλον, πέραν της αιτήσεως για τη διατύπωση γνώμης, ως υπόδειξη προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να επιφέρει τις αναγκαίες τροποποιήσεις προκειμένου να καταστήσει το επίμαχο καθεστώς ενισχύσεων συμβατό με τις διατάξεις του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, ο οποίος είχε τεθεί σε ισχύ τρεις ημέρες νωρίτερα.

- 144 Όσον αφορά τη δεύτερη αίτηση παροχής πληροφοριών της Επιτροπής, η οποία απεστάλη στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας με έγγραφο της 5ης Σεπτεμβρίου 2001, σκοπός της ήταν, όπως η ίδια η Επιτροπή διευκρίνισε απαντώντας γραπτώς σε ερώτηση του Πρωτοδικείου, να καθοριστεί αν, λαμβανομένης υπόψη της ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ενέμενε στην κοινοποίηση όσον αφορά το σύνολο των υποπρογραμμάτων που είχαν κοινοποιηθεί αρχικά. Και αυτού του είδους η πληροφορία, η οποία είχε εξάλλου ήδη δοθεί στο πλαίσιο της ανακοινώσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας της 2ας Αυγούστου 2001, ουδόλως αφορούσε πραγματικά στοιχεία αναγκαία για την εξέταση του συμβατού του κοινοποιηθέντος καθεστώτος ενισχύσεων με την κοινή αγορά.
- 145 Βάσει των προεκτεθέντων, πρέπει να συναχθεί ότι ούτε η αίτηση της 5ης Φεβρουαρίου 2001 ούτε εκείνη της 5ης Σεπτεμβρίου 2001 μπορούν να χαρακτηριστούν ως αιτήσεις παροχής πραγματικών πληροφοριακών στοιχείων αναγκαίων για τη συμπλήρωση της αρχικής κοινοποίησης και την εξέταση, εκ μέρους της Επιτροπής, του συμβατού του καθεστώτος ενισχύσεων που κοινοποίησε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Πράγματι, το ίδιο το κείμενο των δύο αιτήσεων που διατύπωσε η Επιτροπή δηλώνει ότι η ίδια είχε ήδη σχηματίσει άποψη ως προς το ασυμβίβαστο του επιμάχου καθεστώτος ενισχύσεων με την κοινή αγορά λόγω της μη συμφωνίας του με τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ.
- 146 Το συμπέρασμα αυτό δεν ανατρέπεται από το περιεχόμενο των απαντήσεων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στα έγγραφα της 5ης Φεβρουαρίου και της 5ης Σεπτεμβρίου 2001 της Επιτροπής.
- 147 Έτσι, στην από 12 Μαρτίου 2001 απάντησή της στο έγγραφο της Επιτροπής της 5ης Φεβρουαρίου 2001, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας εξέθεσε σαφώς, στο σημείο I της συνημμένης ανακοινώσεως, τη θέση της όσον αφορά το κατά πόσον «τα κονδύλια των ενισχύσεων “soft aid” [έπρεπε] να καταστούν συμβατά με

τους όρους του κανονισμού περί εξαιρέσεως». Επί του σημείου αυτού, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας διατυπώνει τις ακόλουθες σκέψεις:

«[...] κατά τον χρόνο της κοινοποιήσεως του καθεστώτος ενισχύσεων, ο κανονισμός περί εξαιρέσεως [των ΜΜΕ] δεν είχε ακόμα τεθεί σε ισχύ. Κατά συνέπεια, οι γερμανικές αρχές δεν μπορούσαν να βασιστούν στα κριτήρια του κανονισμού περί εξαιρέσεως [των ΜΜΕ] κατά τον χρόνο της κοινοποιήσεως [...]. Για την εξέταση μιας κρατικής ενισχύσεως κρίσιμη είναι η νομική κατάσταση κατά τον χρόνο της κοινοποιήσεως [...]. Οι γερμανικές αρχές φρονούν, συνεπώς, ότι το παρόν καθεστώς ενισχύσεων πρέπει να εξακολουθήσει να εκτιμάται με βάση τα κριτήρια του κοινοτικού πλαισίου [ΜΜΕ του 1996].»

148 Στο σημείο II της ίδιας ανακοινώσεως, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ανέφερε ότι, εν πάση περιπτώσει, κατά τη γνώμη της, το κοινοποιηθέν καθεστώς ενισχύσεων μπορούσε να εγκριθεί και βάσει των κριτηρίων του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ. Συγκεκριμένα, έστω και αν το καθεστώς αυτό σαφώς δεν ήταν σύμφωνο με όλες τις πτυχές του εν λόγω κανονισμού, η Επιτροπή μπορούσε, ωστόσο, να το εξετάσει απευθείας από πλευράς της Συνθήκης ΕΚ, κάνοντας χρήση της ευρείας εξουσίας εκτιμήσεως την οποία διαθέτει.

149 Στο πλαίσιο αυτής ακριβώς της θέσεως σχετικά με τη διατήρηση της αρχικής κοινοποιήσεως παρέσχε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας μια διευκρίνιση όσον αφορά το υποπρόγραμμα «υπηρεσίες εξωτερικών συμβούλων/προαίρεση επιχειρήσεων» σχετικά με την ένταση της ενισχύσεως. Συγκεκριμένα, στη συνημμένη στην απάντηση της 12ης Μαρτίου 2001 ανακοίνωση, αναφέρει τα εξής:

«Προς συμπλήρωση των κατευθυντηρίων γραμμών που έχουν κοινοποιηθεί, προβλέπεται ένα γενικό ανώτατο όριο ενισχύσεως 50 % σύμφωνο με τη διάταξη του κανονισμού περί εξαιρέσεως [...] των ΜΜΕ επιπλέον του απολύτου ανωτάτου ορίου ενισχύσεως. Μεγαλύτερη ένταση ενισχύσεως 65 % κατ' ανώτατο όριο προβλέπεται για τις μικρές επιχειρήσεις (σύμφωνα με τον ορισμό της ΕΕ), εντός των ίδιων απολύτων ανωτάτων ορίων ενισχύσεως.»

- 150 Κατόπιν των προεκτεθέντων, επιβάλλεται η διαπίστωση, αφενός, ότι το μόνο συγκεκριμένο ερώτημα που περιεχόταν στο έγγραφο της Επιτροπής της 5ης Φεβρουαρίου 2001 αφορά μόνο μία πτυχή, ήτοι την ένταση της ενισχύσεως ενός μόνον από τα έξι υποπρογράμματα που απαρτίζουν το κοινοποιηθέν καθεστώς ενισχύσεων, δηλαδή το υποπρόγραμμα «υπηρεσίες εξωτερικών συμβούλων/προπαίδευση επιχειρήσεων». Αφετέρου, η διευκρίνιση που παρέσχε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ως προς το ζήτημα αυτό, η οποία ασφαλώς περιέχει ένα νέο στοιχείο, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως πληροφορία απαραίτητη για την εκτίμηση του συμβατού της ενισχύσεως με την κοινή αγορά, δεδομένου ότι η Επιτροπή μπορούσε να συναγάγει από την κοινοποίηση ότι το γεγονός ότι προβλεπόταν αποκλειστικά ένα ανώτατο όριο σε απόλυτη τιμή θα οδηγούσε αναγκαστικά σε εντάσεις ενισχύσεως υπερβαίνουσες το 50 %.
- 151 Πράγματι, όπως υπογράμμισε το προσφεύγον με την απάντησή του στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου και όπως μπορούσε να συναχθεί με απλό υπολογισμό, το ανώτατο όριο που καθορίστηκε επί της απόλυτης αξίας συνεπαγόταν ότι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση μπορούσε να λάβει, στην καλύτερη των περιπτώσεων, ενίσχυση ύψους 72,73 % και 83,3 % αν ήταν νέα επιχείρηση. Μέσω της θεσπίσεως ανώτατου ορίου σε ποσοστό, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας μείωσε το ποσοστό της ενισχύσεως στο 50 % και, για τις νέες επιχειρήσεις, στο 65 %, διατηρώντας συνεπώς, για αυτές τις επιχειρήσεις ανώτατη ένταση ενισχύσεως υπερβαίνουσα το 50 % που προβλέπει ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ. Συναφώς, πρέπει να προστεθεί ότι ποσοστό ενισχύσεως άνω του 50 % προβλέπεται και όσον αφορά το υποπρόγραμμα «συμμετοχή σε εμπορικές εκθέσεις» (ποσοστό 60 % για τις μικρές επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες σε περιοχές με ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες), το υποπρόγραμμα «συνεργασία» (ποσοστό 65 % εφαρμοζόμενο γενικώς και έως 80 % για ορισμένα ειδικά σχέδια) και το υποπρόγραμμα «προώθηση σχεδιασμού προϊόντων» (ποσοστό 70 % για τις μικρές επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες σε περιοχές με ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες).
- 152 Επομένως, η επίδραση, στην εκτίμηση του συμβατού του επίδικου καθεστώτος ενισχύσεων με την κοινή αγορά, της θεσπίσεως ενός ανώτατου ορίου σε ποσοστό και όσον αφορά το υποπρόγραμμα «υπηρεσίες εξωτερικών συμβούλων/προπαίδευση επιχειρήσεων», πέραν του ανωτάτου ορίου επί της απόλυτης αξίας των σχεδιαζομένων ενισχύσεων, ήταν αμελητέα, καθόσον οι αμφιβολίες της Επιτροπής ως προς το συμβατό του καθεστώτος στο σύνολό του με την κοινή αγορά στηρίζονταν στην υπέρβαση του ποσοστού 50 % εντάσεως της ενισχύσεως, το οποίο καθορίζεται από τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ. Εν πάση περιπτώσει,

η απάντηση στο ερώτημα που διατυπώνεται στο έγγραφο της Επιτροπής της 5ης Φεβρουαρίου 2001, λόγω της περιορισμένης σημασίας της, ουδώς ήταν αναγκαία προκειμένου να διαμορφώσει η Επιτροπή μια πρώτη άποψη σχετικά με το συμβατό του συνόλου του κοινοποιηθέντος σχεδίου ενισχύσεων με την κοινή αγορά.

153 Όσον αφορά την από 9 Οκτωβρίου 2001 απάντηση στο έγγραφο της Επιτροπής της 5ης Σεπτεμβρίου 2001, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, πέραν του ότι παρέσχε δευτερεύουσας σημασίας πληροφορίες που αποτελούσαν συνέχεια μιας συσκέψεως που είχε πραγματοποιηθεί στις 14 Ιουνίου 2001 μεταξύ της Επιτροπής και των γερμανικών αρχών, περιορίστηκε να επαναλάβει ότι ενέμενε στην αρχική κοινοποίηση, ιδίως λόγω του ότι το κοινοποιηθέν καθεστώς ήταν σύμφωνο με το κοινοτικό πλαίσιο ΜΜΕ του 1996 και έπρεπε να εκτιμηθεί σε συνάρτηση προς το εν λόγω πλαίσιο, το οποίο ίσχυε κατά τον χρόνο της κοινοποίησής του. Στο ίδιο αυτό έγγραφο, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπενθύμισε, εξάλλου, ότι, σύμφωνα με την ανακοίνωση της 2ας Αυγούστου 2001, το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων είχε εν των μεταξύ τεθεί σε εφαρμογή, βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, έως την ημερομηνία της εγκρίσεως του καθεστώτος ενισχύσεων όπως αυτό είχε κοινοποιηθεί.

154 Αυτό καθαυτό το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από την ανακοίνωση της 2ας Αυγούστου 2001, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έθεσε σε εφαρμογή το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων εντός των ορίων του συμβατού του με τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ, καθορίζοντας ως χρόνο λήξεως της ισχύος του την 31η Δεκεμβρίου 2008 ή την ημερομηνία εγκρίσεως του καθεστώτος όπως αυτό είχε κοινοποιηθεί, επιβεβαιώνει ότι ουδέποτε τροποποίησε την αρχική της κοινοποίηση προκειμένου να την καταστήσει σύμφωνη με τον κανονισμό περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ. Πράγματι, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έκανε χρήση της δυνατότητας που παρέχει ο εν λόγω κανονισμός να θέσει σε εφαρμογή ένα καθεστώς ενισχύσεων χωρίς να το κοινοποιήσει και το ανακοίνωσε στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, εμμένοντας συγχρόνως στην αρχική της κοινοποίηση, ακριβώς λόγω του ότι η κοινοποίηση είχε γίνει πριν από την έναρξη της ισχύος του εν λόγω κανονισμού.

155 Τέλος, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η αρχική κοινοποίηση δεν μπορεί να θεωρηθεί πλήρης λόγω του ότι δεν πληροί, ιδίως όσον αφορά την ένταση της ενισχύσεως, όλες τις προϋποθέσεις της ρυθμίσεως που τέθηκε σε ισχύ σε χρόνο μεταγενέστερο

της αρχικής κοινοποίησεως, ήτοι του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ. Πράγματι, το προσφεύγον όχι μόνον αμφισβήτησε τη δυνατότητα εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού ακριβώς λόγω του ότι είχε τεθεί σε ισχύ σε χρόνο μεταγενέστερο της ημερομηνίας παραλαβής της αρχικής κοινοποίησεως από την Επιτροπή, αλλά και δήλωσε ρητώς ότι ενέμενε στην αρχική κοινοποίηση, κανόνας συγχρόνως χρήση της δυνατότητας θέσεως σε εφαρμογή του καθεστώτος ενισχύσεών του, χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση, όπως προβλέπεται από τον εν λόγω κανονισμό.

- 156 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η αρχική κοινοποίηση ήταν πλήρης, καθόσον περιελάμβανε όλα τα απαραίτητα στοιχεία ώστε να μπορεί η Επιτροπή να εκτιμήσει το συμβατό της με την κοινή αγορά με βάση τα κριτήρια της ρυθμίσεως που ίσχυε κατά την ημερομηνία παραλαβής της αρχικής κοινοποίησεως.
- 157 Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως πρέπει να γίνει δεκτός.
- 158 Συνεπώς, βάσει των προεκτεθέντων και χωρίς να χρειάζεται να εξεταστούν οι λοιποί λόγοι ακυρώσεως που προβάλλει το προσφεύγον, πρέπει να γίνει δεκτή η προσφυγή και να ακυρωθούν το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, και τα άρθρα 3 και 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 159 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με το αίτημα του προσφεύγοντος.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πέμπτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, και τα άρθρα 3 και 4 της αποφάσεως 2003/226/ΕΚ της Επιτροπής, της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων που προτίθεται να εφαρμόσει η Γερμανία — «Κατευθυντήριες γραμμές υπέρ των ΜΜΕ — Βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων στην Σαξονία» — Υποπρογράμματα 1 (προπαίδευση), 4 (συμμετοχές σε εμπορικές εκθέσεις), 5 (συνεργασία) και 7 (προώθηση σχεδιασμού προϊόντων).
- 2) Καταδικάζει την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στα δικαστικά έξοδα.

Βηλαράς

Martins Ribeiro

Dehousse

Šváby

Jürimäe

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 3 Μαΐου 2007.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

E. Coulon

M. Βηλαράς

Πίνακας περιεχομένων

Νομικό πλαίσιο	Π - 1266
Ιστορικό της διαφοράς	Π - 1273
1. Η διοικητική διαδικασία	Π - 1273
2. Η προσβαλλόμενη απόφαση	Π - 1276
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	Π - 1278
Σκεπτικό	Π - 1279
1. Επί του λόγου ακυρώσεως που αντλείται από το τυπικώς παράνομο της προσβαλλομένης απόφασεως που οφείλεται στη μη εφαρμογή, εκ μέρους της Επιτροπής, της διαδικασίας ταχείας εγκρίσεως	Π - 1280
Επιχειρήματα των διαδίκων	Π - 1280
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π - 1283
2. Επί του λόγου ακυρώσεως που αντλείται από το ουσιαστικώς παράνομο της προσβαλλομένης απόφασεως λόγω του ότι ο κανονισμός περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω	Π - 1290
Επιχειρήματα των διαδίκων	Π - 1290
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π - 1298
Επί της δυνατότητας εφαρμογής του κανονισμού περί εξαιρέσεως των ΜΜΕ στις κοινοποιήσεις που εκκρεμούσαν κατά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του	Π - 1298
Επί της αιτιάσεως που αντλείται από τον εξαντλητικό χαρακτήρα της αρχικής κοινοποιήσεως	Π - 1309
— Επί του παραδεκτού της αιτιάσεως	Π - 1309
— Επί της ουσίας	Π - 1312
Επί των δικαστικών εξόδων	Π - 1320